

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018-2019

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Anna Jelínková

**Meziresortní řešení kriminality dětí a mladistvých v okrese
Česká Lípa**

Praha 2019

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Aleš Zpěvák, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2018-2019

BACHELOR THESIS

Anna Jelínková

**Interdepartmental solution of the criminality of children
and adolescents in Česká Lípa district**

Prague 2019

The Bachelor Thesis Work Supervisor: JUDr. Aleš Zpěvák, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Anna Jelínková

Poděkování

Děkuji JUDr. Aleši Zpěvákovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování absolventské práce věnoval a za rady které mi poskytl.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou kriminality dětí a mladistvých. Přináší souhrnný pohled na rizikové chování mládeže z rozličných úhlů pohledu. Od možných příčin, přes trestně právní řízení až po preventivní programy. Zaměřuje se na souhrn subjektů, jejich koncepcí a metodik, jež cílí na práci s rizikovou mládeží a řeší její delikventní jednání. Mapuje organizace, které působí v okrese Česká Lípa, soustředí se na jejich působnost a vzájemnou integraci v rámci lokality. Hodnotí vývoj kriminality dětí a mladistvých na Českolipsku a rovněž dostupnost preventivních programů, které jsou základním nástrojem v péči o mládež s patologickými projevy v chování.

Klíčová slova

Česká Lípa, delikventní jednání, děti, kriminalita, mládež, mladistvý, prevence, rizikové chování, spolupráce, trestní řízení, Tým pro mládež, včasná intervence

Annotation

This bachelor thesis concerns itself with problems related to child and youth criminality. It brings an overview of at-risk behaviours from varied perspectives ranging from causes to formal criminal and legal procedures to prevention programmes. Focus is given to subjects, concepts and methods that are aimed at working with at-risk youth and attempt to deal with delinquent behaviour. The work maps wide range of organisations in borough of Česká Lípa and considers their influence and integration within given locale. It attempts to evaluate trends in child and youth criminality in the borough and the accessibility of prevention programmes which provide the basic means in care for youth with demonstrated pathological behaviour.

Keywords

co-operation, criminality, criminal procedures, Česká Lípa, delinquent behaviour, due intervention, children, risk behaviour, Team for Youth, youth, prevention,

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ PROBLEMATIKY SKRZ POJMY	11
1.1 Delikventní vs. kriminální jednání.....	11
1.2 Možné příčiny delikventního a kriminálního jednání.....	13
1.2.1 Vnitřní- biologické.....	13
1.2.2 Vnější- výchovné a situační prostředí.....	15
1.3 Role školy v rozvoji prekriminálního jednání dítěte	16
1.4 Příklady kriminálního jednání dětí a mladistvých	18
1.5 Děti a osa trestního řízení	20
1.6 Mladistvý a osa trestního řízení.....	22
1.7 Primární a sekundární prevence rizikového chování.....	24
1.7.1 Prevence.....	25
2 ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY A JUSTICE	27
2.1 Ministerstvo školství a tělovýchovy ČR.....	27
2.2 Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.....	30
2.3 Ministerstvo vnitra ČR.....	32
2.4 Trestní justice.....	34
2.4.1 Státní zastupitelství	35
2.4.2 Probační a mediační služba	36
2.4.3 Vězeňská služba	36
2.4.4 Soud pro mládež.....	37
2.5 Ministerstvo zdravotnictví ČR.....	38
2.6 Obce	39
PRAKTICKÁ ČÁST	41
3 ČESKOLIPSKO A PÉČE O RIZIKOVOU MLÁDEŽ	41
3.1 Popis území.....	41
3.2 Obec Česká Lípa	44
3.3 Obec Nový Bor	46
3.4 Působnost Agentury pro sociální začleňování	49

3.4.1	ASZ v Novém Boru	50
3.4.2	ASZ a obec Ralsko.....	51
3.5	Lokální neziskové organizace zaměřené na práci s mládeží	52
3.5.1	Farní charita česká lípa.....	53
3.5.2	Rodina v centru z.ú.....	54
3.5.3	Most k naději, z.s.	55
3.5.4	Maják o.p.s.....	55
3.5.5	Advaita z.ú.	56
3.6	Tým pro mládež soudního okresu Česká Lípa.....	57
3.7	Vývoj kriminality mládeže v okrese Česká Lípa.....	60
3.8	Přehled dotačních titulů zaměřených prevencí kriminality mládeže	63
3.9	Probační resocializační programy.....	66
	ZÁVĚR	69
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	71
	SEZNAM ZKRATEK	78
	SEZNAM GRAFŮ	80
	BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE	I

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou meziresortního řešení kriminality dětí a mladistvých v okrese Česká Lípa, jež vychází ze Systému včasné intervence a lokální působnosti Týmu pro mládež. Oblast rizikového a delikventního jednání dětí je velmi široká. Do jejího řešení je zapojeno mnoho subjektů a to jak státní správy, tak neziskového sektoru. Zásadní ovšem je jejich efektivní spolupráce a propojování jednotlivých strategií a vytyčených cílů v jeden smysluplný komplex opatření, jež jsou nezbytné pro kvalitní, cílenou a efektivní péči o zvláště rizikovou skupinu dětí a mladistvých. Multidisciplinární přístup je nezbytný, jelikož do řešení jednotlivých kazuistik vstupují zástupci různých, v této práci popsanych, institucí. Cílem spolupráce má být individuální řešení případů a to vždy směrem k obnovení a narovnání sociálních vazeb, jež jsou spáchaným skutkem poškozeny. Za zásadní lze považovat součinné kroky, jež vedou k identifikaci příčin patologického chování dítěte či mladistvého skrze včasnou intervence, jež posléze přispívá k nápravě narušeného chování. Zejména u dětí je třeba brát zřetel na jejich osobnostní rozvoj a sociální situaci, ze které vycházejí. Neuspokojivé sociální vazby a návyky jsou totiž jednou z možných příčin kriminality mládeže. Koordinovaný přístup jednotlivých subjektů přináší vyšší míru efektivity směrem k řešeným cílům v rámci resocializace pachatele a zároveň ke kýženému postoji vůči obětem protiprávního jednání.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. První část se zaměřuje na vymezení základních pojmů spojených s tématem práce. Skrze ně nastiňuje směry, jimiž se úvahy o příčinách patologického chování mládeže mohou ubírat. Text v sobě nenes taxativní vymezení všech příčin rizikového chování dětí a mladistvých, ani neobsahuje veškeré pojmy, jež bychom s tématem mohli spojovat, jedná se o vymezení fragmentů tematiky. Pomáhá čtenáři uchopit problematiku z různých úhlů pohledu a především nastiňuje její šíři a prolínání se v oblasti institucí veřejné správy. S každým započatým okruhem přináší chuť vnořit se jednotlivých frakcí hlouběji a lépe chápat příčiny popisovaných jevů. Zaobírá se důvody rozvoje patologického chování a to jak z příčin vnějších, způsobených sociálním prostředím, nebo školskými zařízeními, tak vnitřních, jejichž patologie leží hluboko zakotvená v biologické části osobnosti dítěte. Dále navazuje stručný popis osy trestního řízení ve věcech dětí a mladistvých a pojednání o nejčastěji páchaných

proviněních a činech jinak trestných. Text také přináší souhrn koncepcí a metodik vztahujících se k problematice skrz jednotlivé státní úřady, v jejichž gesci jsou, kromě jiného, zainteresovány děti a mladiství.

Druhá část práce je již úzce zaměřena na situaci v okrese Česká Lípa. Podává popis území a aktivit na něm působících subjektů státní správy, vládní organizace Agentury pro sociální začleňování i neziskového sektoru a představuje jejich činnosti zaměřující se na rizikovou mládež v lokalitě. V rámci této sekce je rozsáhleji pojednáno o činnostech Týmu pro mládež soudního okresu Česká Lípa, jež je dílčí částí projektu Probační a mediační služby Na správnou cestu! II a naplňuje koncepci Strategie včasné intervence. Součástí této části práce je rovněž stručný přehled regionálních i celostátních dotačních pobídek, které cílí primárně na prevenci rizikového chování a dále sekundární analýza vývoje kriminality v lokalitě. Závěr práce je věnován problematice chybících probačních resocializačních programů v okrese, které by svým zacílením měli vést k předcházení recidivního jednání mládeže.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ PROBLEMATIKY SKRZ POJMY

Tento díl je možné logicky dělit na dvě části. V první je věnován prostor ke shrnutí některých ze zásadních pojmů týkajících se tématu. Pokouší se na problematiku nahlédnout z různých úhlů pohledu v rámci jejího širšího vymezení. Vymezuje rozdíl mezi delikventním a kriminálním jednáním, zaměřuje se na možné příčiny patologických jevů u mládeže, nastiňuje průběh osy trestních řízení, která u dětí a mladistvých mají svá specifika a v závěru definuje primární a sekundární prevenci rizikového chování. Druhá část cílí na orgány státní správy a pojmenovává některé z jejich kompetencí v návaznosti na jejich aktuální metodické pokyny, koncepce a strategie. Termín „mládež“ je v této práci používán v souladu s trestněprávní úpravou České republiky, na základě zákona č.218/2003 Sb., O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže, vyhýbá se záměrně definicím sociologickým a psychologickým, které mládež vymezují, především z hlediska věku, odlišně. Tento zákon jasně formuluje pojem mládež jako děti a mladistvé.

1.1 Delikventní vs. kriminální jednání

Pojem delikventní jednání v sobě nese široké spektrum činností, které porušují nejen právní, ale i sociální normy společnosti.¹ „*Jedná se o všechny typy jednání, jež porušují sociální normy chráněné právními předpisy včetně přestupků.*“² „*Pod pojem delikvence se zahrnují i činy, které ohrožují a porušují základní společenské vztahy, přičemž jejich stupeň nedosahuje úroveň společensky nebezpečných trestných činů.*“³ Do skupiny delikventního jednání řadíme také přestupky. Ty upravuje zákon č. 250/2016 Sb., §5 tohoto zákona, definuje přestupek následovně: „*Přestupkem je společensky škodlivý*

¹ [online], [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>

² MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011.str. 311 ISBN 978-80-7367-825-8.

³ [online], [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: http://www.prevencekriminality.cz/evt_file.php?file=171

protiprávní čin, který je v zákoně za přešupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.“⁴ § 18 téhož zákona vymezuje věkovou hranici odpovědnosti za přešupek „*Za přešupek není odpovědný ten, kdo v době jeho spáchání nedovršil patnáctý rok svého věku.*“⁵

Kriminalita mládeže je závažným patologickým jevem s možným negativním výhledem do budoucnosti dítěte či mladistvého. Dle Matouška: „*Je množinou trestných činů definovaných v zákoně a spáchaných kýmkoliv, tedy i osobou, která ještě není trestně odpovědná.*“⁶ Zákon č.40/2009 Sb., trestní zákoník, §9 odst. a) definuje trestný čin následovně: *Trestním činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný, a který vykazuje znaky uvedené v takovémto zákoně.*⁷ V nápadu trestné činnosti páchané mládeží převažuje za rok 2017 na území ČR souhrnně obecná kriminalita počtem 2 866 trestních činů (TČ) z absolutního nápadu nezletilých 3 088 skutků, následována majetkovou, ostatní a násilnou kriminalitou a krádežemi prostými.⁸ Řešení Kriminality mládeže si vyžaduje multidisciplinární spolupráci odborníků, specializujících se na práci s rizikovou mládeží. Důraz při řešení kriminálního jednání dětí a mladistvých je kladen na aplikaci prvků restorativní justice, kdy hlavním cílem není potrestání, jako u retributivní justice, ale narovnání mezilidských sociálních vazeb a vztahů. Řešení situace skrze snahu pachatele nežli represí ze strany systému. Zákon č. 218/2003 Sb, §3 odst. 1) říká: „*...sankce a způsob jejich ukládání, směřující především k obnovení narušených sociálních vztahů, začlenění dítěte mladšího patnácti let nebo mladistvého do rodinného a sociálního prostředí a k předcházení protiprávními činům.*“⁹

⁴ § 5 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přešupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: [online], [cit. 2018-12-31]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250>

⁵ tamtéž, § 18 zákona č. 250/2016 Sb.,

⁶ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. str. 312 ISBN 978-80-7367-825-8.

⁷ § 13 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z [online], [cit. 2018-12-31]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

⁸ [online], [cit. 2019-12-31]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017.aspx>

⁹ §3 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: [online], [cit. 2018-12-31]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

1.2 Možné příčiny delikventního a kriminálního jednání

Příčiny můžeme dělit například z pohledu profesního zaměření: genetika se věnuje dědičné zátěži, neurologie možnému poškození centrální nervové soustavy, psychologie může dávat akcent na poruchu attachmentu, sociologie zkoumá jevy mimo jiné z pohledu demografického, a antropolog bude zjištěné interpretovat z pohledu vývoje dané kultury. Proto, následující výběr příčin je ilustrativní a zdaleka neobsahuje celou škálu příčin závažného jednání.

1.2.1 Vnitřní- biologické

členíme na genetické a fyziologické. Jedná se o anomálie ve stavbě a funkci centrální nervové soustavy, jež mohou být vrozené (genetické zatížení) nebo získané (např. úrazem, nemocí). Projevují se běžně impulzivním chování, emoční labilitou, sníženou schopností sebeovládání. Velkou roli hraje temperament dítěte, jež je vrozený a v průběhu života prakticky neměnný.¹⁰ Do této skupiny příčin řadíme i děti se zvýšenou impulzivitou a poruchou pozornosti, také poruchu opozičního vzdoru, která může být jedním z prediktorů budoucího problematického chování dítěte. Intermittentní explozivní porucha charakteristická extrémními projevy vzteku a agrese, s prudkým nástupem a zcela nepřiměřeným jednáním, je často vázána na jiné typy poruch chování a psychopatologie.¹¹ Dle Drbohlava je běžně zastoupená, ale nedignostikována u dětí s kriminální recidivou, s nimiž se setkal ve výchovných ústavech.¹²

K poruchám chování dochází i u dětí, u nichž je narušena jejich primární citová vazba. Tento nežádoucí stav je nazýván jako porucha attachmentu. Vyznačuje se celou škálou dílčích projevů problematického chování. Co je však zásadní, dítě není schopno orientovat se v citových vazbách. Fyziologicky u něj došlo k odlišnému vývoji mozku v raném věku. Mozek dítěte byl opakovaně vystavován raným citovým traumatům a zažíval stresové situace (absence fyzického kontaktu, nereagování na pláč dítěte, nedostatečné uspokojování fyziologických potřeb, týrání). Při zvýšeném stresu

¹⁰ BENDL, Stanislav. *Školní kázeň v teorii a praxi: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2011, s. 77,78. ISBN 978-80-7387-432-2.

¹¹ DRBOHLAV, Andrej, *Psychologie masových vražd: příběhy temné duše a nemocné společnosti*. Praha: Grada. Psyché (Grada), 2015. s. 38. ISBN 978-80-247-5599-1.

¹² tamtéž, .s. 39.

se v centrální nervové soustavě vyplavují hormony Kortizol, Adrenalin a Nonadrenalin. Jejich dlouhodobé působení na rozvíjející mozek způsobuje prokazatelné nevratné změny v jeho struktuře. Jako nejběžněji citovaná fyziologická změna se uvádí zvětšení amygdaly, tedy části limbického systému, zodpovědného za emoce jako je vztek, strach a úzkost.¹³

Vrozenou trvalou osobní dispozici, která řadí chování jedince mimo širší rámec normy, nazýváme souhrnně psychopatií. Rozmezím mezi ní a normou jsou dále akcentované anomální rysy osobnosti. K hlavním kritériím psychopatie patří od dětství trvající nerovnovázně se projevující osobnostní vlastnosti. Osobnostní poruchy se vztahem ke kriminalitě jsou uváděné následující: Disociální porucha osobnosti, Emočně nestabilní porucha osobnosti, Impulzivní porucha osobnosti a Smíšená porucha osobnosti.¹⁴ Znaky, chování predikující psychopatologii se projevují již v dětství. Zasahují do většiny složek života dítěte, a již v poměrně útlém věku je tyto znaky možné rozpoznat a odlišit je od jiných poruch chování.¹⁵ Tyto děti vykazují bezcitné a emocí prosté reakce. Mají sníženou schopnost číst emoce druhých a velmi omezenou schopnost empatie. K typickým projevům patří až patologické lhářství, hostilita ke zvířatům, agrese vůči ostatním dětem, záměrné ničení majetku a závažné porušování norem. Obvyklým jevem u těchto dětí je denní snění, představy jsou opakované a stupňující se. Bdělé fantazie bývají obranným mechanismem proti bezútěšnému stavu, které dítě prožívá a nebo jsou řízeným prostorem nejtemnějších myšlenek, který je jakýmsi trenažerem pro budoucí realizace násilného chování.¹⁶ Genetická podmíněnost agresivního chování se častěji vyvíjí u osob s vrozenými predispozicemi v podobě varianty genů, při které dochází k nedostatečné tvorbě serotoninu, jež snižuje agresivitu a úzkosti. Dále s určitou variabilitou genů, které ovlivňují vliv dopaminu, jež zesiluje potřebu stále nových nevyzkoušených podmětů.¹⁷ „Disponujícím konstitučním faktorem je i pohlaví jedince.

¹³ [online], [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <http://www.attachment.cz/attachment/>

¹⁴ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. str. 31 ISBN 978-80-7367-825-8.

¹⁵ [online], [cit. 2019-02-01]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/psychopaticke-znaky-u-deti-dde-zahranicni.aspx?c=A150912_080634_zahranicni_pku

¹⁶ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. Praha: Grada. Psyché (Grada), 2013, s. 81 ISBN 978-80-247-4371-4.

¹⁷ JANOŠOVÁ, Pavlína, Lenka KOLLÉROVÁ, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA a Mária DĚDOVÁ, 2016. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada. Psyché (Grada), s.91. ISBN 978-80-247-2992-3.

Muži se podle dostupných statistik dopouštějí trestných činů mnohem častěji než ženy a to ve všech společnostech, ve všech dobách, nezávisle na své příslušnosti k etnické skupině i nezávisle na druhu trestné činnosti. V policejních statistikách stíhaných osob, je průměrný poměr mužů k ženám v poměru 4:1.¹⁸ Důvod přirozené vyšší agresivity mužů je přičítán vyšší hladině testosteronu a jeho vlivu na fungování centrální nervové soustavy a fyziologického vývoje muže.

1.2.2 Vnější- výchovné a situační prostředí

Zde hovoříme o výchově v narušeném sociálním prostředí, nebo o rozvoji osobnosti dítěte skrze nevhodný typ rodičovské výchovy-autokratický, případně příliš liberální.¹⁹ Důvodem narušeného chování dítěte bývají nezdravé sociální vztahy a vazby v rodině a nemusí se vždy nutně jednat o jedincovu behaviorální patologii.²⁰ Etoped, Andrej Drbohlav, shledává rodinný systém za primární ve formování osobnosti dítěte „*Jedním ze základních formulujících prediktorů, které utvářejí osobnost jedince, jeho schopnost navazovat kvalitní vztahy, interiorizovat normy a integrovat se do společnosti, rozvíjet seberegulační schopnosti, budovat hierarchii hodnot či zvládat obtížné životní situace, je prostředí, zvláště pak rodina. Nukleární rodina coby primární sociální skupina a jednotlivé vztahy k matce a otci, sourozencům či prarodičům jsou vlastně praktickým modelovým formováním hodnot vztahů a postojů a individuální identifikace. Více než příčinou je rodina impulzem. Je prostředím, které v případě disharmonie, absence ladných emocionálních vztahů a vzorů dá prostor k rozvoji, nebo lépe řečeno k aktivaci vrozených predispozic pro patologickou osobnost*“²¹

Jedním z výrazných sociálních činitelů na chování mládeže je vliv party, tedy subkultury, se kterou se především mladiství v době adolescence běžně identifikují a přijímají sociální normy dané skupiny, a to i jako jeden z možných prostředků vymezení se vůči rodinnému prostředí, či rodičům samotným. „*Čím bližší je vztah jedince*

¹⁸ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualizace. Praha: Portál, 2011.str. 33 ISBN 978-80-7367-825-8.

¹⁹ BENDL, Stanislav, *Proměny školy, vzdělávání a výchovy, Pedagogická orientace 2004* [online], [cit. 2019-01-01].

²⁰ DRBOHLAV, Andrej, *Psychologie masových vrahů: příběhy temné duše a nemocné společnosti*. Praha: Grada. Psyché (Grada), 2015. s. 93. ISBN 978-80-247-5599-1.

²¹ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. Praha: Grada. Psyché (Grada), 2013, s. 62 ISBN 978-80-247-4371-4

*ke skupině, tím menší je jeho schopnost se od této skupiny distancovat, hrozí riziko nesoudného přijetí mnohdy patologických norem, a jedinec ztrácí svoji individualitu*²² Dle Martínka je ve skupině silný fenomén vůdce, jehož chování je návodné pro ostatní. Je-li vůdce agresorem, strhává ostatní členy k bezmyšlenkovitému ztotožnění se s normou a ztrátou vlastní sebekontroly. Parta umožňuje jedinci schovat se pod háv anonymity, dává mu pocit sounáležitosti a místo kam může patřit.²³ Dalším z důvodů delikventního jednání může být zvyšující se vliv masmédií a v nich bezostyšně publikované násilí a tvorba pofidérních hrdinů z psychopatů a násilníků, se kterými se může dítě snadno identifikovat a získat tak pocit přípustnosti agresivního chování. Správná diagnostika příčin kázeňských problémů dítěte či mladistvého je prioritní při výběru výchovných opatření. Špatná, nebo chybějící diagnóza může být příčinou prohloubení problematického chování dítěte.²⁴

1.3 Role školy v rozvoji prekriminálního jednání dítěte

Významným činitelem ve formování osobnosti dítěte a možným primárním iniciátorem problémového chování, kromě rodiny, je i škola. Delikventní jednání bývá u žáka zprvu předcházeno kázeňskými problémy. V souvislosti se školou hovoříme především o školní kázni. Výkladový slovník z pedagogiky ji definuje následovně: *„vědomé dodržování stanovených norem, určených činností, úkolů a sociální role. Fungování jakéhokoliv sociálního systému tedy i školy vyžaduje regulaci chování jeho členů. Děje se prostřednictvím pravidel a sociálních norem, jejichž dodržování (kázeň) je vyžadováno. Je založena na systému volných vlastností, které umožňují odpovídající míru seberegulace a sebekontroly, nebo je založena na možnostech sankcí při porušení pravidel a norem.*²⁵ Kázeň učí žáky disciplíně mezi s sebou navzájem i vůči učitelům. Poskytuje oběma skupinám pocit bezpečí a ochrany. Dětem dává hranice a mantinely.

²² MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2.*, aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada), s. 87. ISBN 978-80-247-5309-6.

²³ tamtéž, s. 88.

²⁴ BENDL, Stanislav, *Proměny školy, vzdělávání a výchovy, Pedagogická orientace 2004* [online], [cit. 2019-01-01].

²⁵ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel.* Praha: Grada, 2012, S. 61. ISBN 978-80-247-3710-2.

Normy jsou vlastně pravidla, a bez pravidel se dítě nemůže zdravě rozvíjet. Primárním preventivním opatřením je respektování potřeb dítěte, nikoliv jeho přání, a jejich co nejpříjemnější sladění s režimem školy a potřebami spolužáků. Dále nastavení přiměřených nároků na žáky tak, aby bylo v silách dětí jejich dosažení²⁶ „*Být ukázněný je v silách každého zdravého jedince, ovšem za předpokladu, že počet a náročnost norem, jakož i prostředky dosahování kázně, jsou přiměřené věku a individualitě žáka, či studenta.*“²⁷ Opatření k podpoře kázně žáků můžeme rozdělit do čtyř sekcí: žáci, učitelé, vedení školy, škola. Škola by měla být pro žáky zdrojem podmětů a být pro ně bezpečný prostředím. Na pedagogovi je, aby způsobem a formou výuky předcházel nudě, nebo naopak přetěžování žáků. Měl by být jejich oporou i laskavým mantinelem, který je udrží v mezích stanovených norem. Jeho práce by měla být systematická: skrze přístup k dětem, vzdělávací a výchovné cíle, používané vyučovací metody a strategie, motivující způsoby hodnocení, až po aktivní spolupráci s rodiči žáků. Kázeňské přestupky a postihy za ně jsou ze strany učitele jasně definovány a striktně dodržovány. Aktivní zapojení žáků do pravidel třídy vede k posílení jejich vnitřní kázně a zvyšuje seberegulační schopnost sociální skupiny. Cílem výchovného školního programu je zvyšování kompetencí žáků v oblasti kázeňské sebekontroly, kdy své jednání regulují podle nastavených norem i bez dozoru. Úkolem vedení školy je nastavení zřetelné kázeňské politiky spočívající v definovaných výchovných cílech školy.²⁸ „*Formy nekázně žáků ve školách se proměňují s dobou, stejně jako se v toku času objevují nové formy kriminality, včetně kriminality dětí a mládeže. Nástup nových negativních typů chování je úzce vázán na pokrok v oblasti vědy a techniky, souvisí s vývojem technologií.*“²⁹

Na každé škole v základním i středním stupni vzdělávání je zřízena pozice výchovného poradce, jeho kompetence vymezuje § 34 zákona č.395/1991 Sb. a vyhláška ministerstva školství a tělovýchovy ČR (MŠMT ČR) č. 130/1980. Hlavním úkolem výchovného poradce je působnost v oblasti výchovy, směřující k prevenci a řešení

²⁶ BENDL, Stanislav. *Školní kázeň v teorii a praxi: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2011, s. 28, 36. ISBN 978-80-7387-432-2.

²⁷ tamtéž, s. 193.

²⁸ tamtéž, s. 154-172.

²⁹ BENDL, Stanislav. *Školní kázeň v teorii a praxi: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2011, s. 40. ISBN 978-80-7387-432-2.

sociálně patologických jevů, jako je záškoláctví, šikana, užívání návykových látek aj... Soustřeďuje se na žáky se znaky sociální nepřizpůsobivosti a na děti v životních krizových situacích. Spolupracuje zejména s třídními učiteli, žáky a jejich rodiči. Do jeho kompetencí spadá i organizace sociometrických měření.³⁰ Školy zřizují také pozici Školního metodika prevence, jehož úkolem je prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Zajišťuje tvorbu Minimálního preventivního programu na škole a realizaci preventivních programů. Může pomáhat vyučujícím implementovat do vhodných předmětů prvky etické a právní výchovy. Vydává doporučení k potlačení projevujících se patologických jevů a jejich eliminaci na škole, a to především skrze preventivní aktivity. Jeho činnost je koordinována s činností regionální Pedagogicko-psychologické poradny, dále spolupracuje s místně příslušným odborem sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a s dalšími subjekty, v jejichž gesci je práce s ohroženými dětmi a mladistvými.³¹

1.4 Příklady kriminálního jednání dětí a mladistvých

Vyjmenovat a popsat veškeré možné způsoby provinění, které může mládež páchat, není cílem této práce a v jejích obsahových možnostech. Přesto se v tomto bodě zaměří na jeden obecně velmi negativně vnímaný problém, který je velmi specifický pro školní prostředí. Jedná se o fenomén šikany a kyberšikany. Nelze říci, že by byla šikana vázána pouze k této věkové skupině, nalezneme ji i na pracovištích, především ve formě bossingu nebo mobbingu. U dospělých mívá ale mnohem skrytější formu a především ti, jichž se týká, mají na rozdíl od dětí výrazně rozvinutější kompetence situaci řešit. Popřípadě jim jejich rozumové schopnosti mnohem jasněji vymezují, že překračují společností dané mantinely. V případě šikany mají v tomto ohledu, především děti, snížené odlišovací schopnosti. Možnost identifikovat, že to co právě činím je za hranou normy a svoji podstatou trestné, je pro děti mnohdy velmi obtížné a to zejména v souvislosti s užíváním moderních technologií. Edukace v právním povědomí velmi pokulhává za znalostí např.

³⁰ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016, s. 53. ISBN 978-80-7387-703-3

³¹ tamtéž, s. 54-55.

prvků a vývojovými etapy živočišného druhu Homo. Žáci nezískávají dostatečné množství validních informací k současnému, reálnému prostředí, ve kterém žijí. Spáchat čin jinak trestný není v současné době velmi dostupných, všudy přítomných moderních technologií, nikterak složité. Kolikrát stačí jedno kliknutí a ... Ve školních vzdělávacích programech bývá vzdělávání v oblasti právního vědomí, obvykle řazeno mezi sedmý až devátý ročník ZŠ. Přitom první známky šikanujícího chování lze vysledovat již v MŠ, kde bývá dostačující intervence ze strany pedagoga. Ve třetích třídách ZŠ již dochází k rozvoji sofistikovanějších forem šikany, za nejvíce akcentované je považováno období mezi pátou a sedmou třídou ZŠ. S některými informacemi se mohou děti setkat v rámci preventivních programů, na něž si školy obvykle zvou externí lektory z neziskových organizací. Tyto programy mívají koncepčně ucelený charakter a jednoznačně pozitivní přínos pro třídní kolektiv, nejsou ovšem schopné svojí délkou a náplní pokrýt potřebný objem informací z oblasti práva a legislativy. Zaměřují se především na rizikové chování, jehož sekundárním důsledkem je delikvence. Příkladnými výjimkami jsou, v některých okresech realizované besedy PMS zaměřené na rozvoj právního vědomí.

Metodický pokyn MŠMT (č.j. MSMT-21149/2016) šikanu vymezuje následovně: *„Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepřijemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.“*³² Říká, jak šikaně ve školním prostředí předcházet, jaké jsou postupy řešení či jaká zvolit nápravná opatření v tom kterém stádiu šikany, a popisuje trestně-právní odpovědnost dotčených subjektů. Přílohy tohoto dokumentu nabízejí návod pro školská zařízení, jak v případě problému mají postupovat. Šikanu jako pojem v trestním zákoníku nenalezneme, ale způsob její realizace může svými znaky naplňovat charakter jednoho či více trestných činnů.³² Budeme-li vycházet ze zákona č.40/2009 Sb., spadaly by, nikoliv taxativně, pod pojem šikana následující trestné činy: § 145 těžké ublížení na zdraví, § 146 ublížení na zdraví, § 173 loupež, § 175 vydírání, § 184 pomluva, § 186 sexuální nátlak, § 191 šíření

³² MŠMT ČR, *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních* (č.j. MSMT-21149/2016), In: .s.1.

pornografie, § 193 zneužití dítěte k výrobě pornografie, § 205 krádež, § 207 neoprávněné užívání cizí věci, § 228 poškození cizí věci, § 353 nebezpečné vyhrožování, nebo § 354 nebezpečné pronásledování. U dětí v případech kyberšikany hovoříme také často o souběhu trestných činů.: sexuální nátlak „pošli fotku, jinak...“, šíření pornografie „hele co mi poslal(a)...“, „já ji natočil(a), protože to chtěl(a)“ výroba dětské pornografie. V tomto případě se vracíme na začátek kapitoly, kde je zmiňovaná nedostatečná informovanost dětí o trestné činnosti a co si pod ní mohou představit. Sdílení fotografie, která byla dobrovolně vyfocena a poslána, dětem přijde jen jako fajn zábava. Vůbec si neuvědomují, že přeposlání intimních obrázků třetí straně, je již za hranicí právních norem. Pokud je nějaká možnost jak šikaně předcházet, leží v oblasti prevence. Rodiče a učitelé, by měli dětem poskytnout pevné bezpečné zázemí, ve kterém se nebudou bát sdělit, že se děje něco závažného. Co je podstatné, aby složky, které na řešení problematiky spolupracují, jmenovitě OSPODy a Policie ČR (PČR), byly těmi, na které je možné se s důvěrou obrátit a aby poskytovaly stabilní právní a bezpečnostní jistoty.

Následující trestné činy jsou výběrem ze statistiky kriminality PČR dle skutkových činů za rok 2018. V tomto roce spáchaly osoby, do završení sedmnácti let věku, celkem 3 088 provinění nebo činů jinak trestných. Z nichž nejčastěji páchaný skutkový čin byl dle § 187 pohlavní zneužití. Nápad této trestné činnosti v roce 2018 byl v celkovém počtu 669 skutků, z čehož 222 skutků, tedy 33% činů spáchaly osoby do sedmnácti let věku. Dále bylo dětmi a mladistvými spácháno 193 skutků dle § 145-146 a) úmyslné ublížení na zdraví, 191 skutků dle § 178 a 205 krádež a vloupání do ostatních objektů, 176 skutků sprejerství dle § 228/2, následují krádež v jiných objektech, loupež, výtržnictví, poškozování cizí věci nebo například vydírání.³³

1.5 Děti a osa trestního řízení

Dle zákona č. 218/2003 Sb., se jedná se o osoby mladší patnácti let věku (0-14 let). V jejich případě nehovoříme o trestném činu, ale mluvíme o činu jinak trestném. Toto chování se někdy označuje jako prekriminalita. Zákon č. 40/2009 Sb., §25 udává, že dítě

³³ [online], [cit. 2019-17-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

za spáchání činu jinak trestného není trestně odpovědné „*Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný*“³⁴. Zákonní zástupci nemohou být za čin dítěte trestně stíháni, nesou ale odpovědnost za škodu, kterou spáchalo. V případě spáchání činu jinak trestného policie ČR případ prošetří, nashromáždí důkazy a spis odkládá usnesením o odložení věci. Spis postupuje okresnímu státnímu zastupitelství (SZ), kde se jím zabývá speciální státní zástupce na věci mládeže. Státní zastupitelství podává bezodkladně návrh na uložení opatření. V případě dětí se nejedná o trestní řízení, ale probíhá tzv. zvláštní řízení ve věcech dětí mladších patnácti let, podle občanského soudního řádu zákon č. 99/1963 Sb. Není-li řízení zahájeno na návrh SZ, zahajuje jej soud pro mládež.³⁵ Účastníky řízení o uložení opatření jsou dítě, o jehož skutku se jedná, a které musí mít ze zákona určeného opatrovníka, jehož ustanovuje příslušný soud pro mládež, dále příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, zákonní zástupci, státní zástupce, nebo osoby, do jejichž péče je dítě svěřeno a další osoby, o jejichž právech a povinnostech je v řízení jednáno³⁶. Jednání je s ohledem na ochranu dítěte neveřejné. Soud má možnost vydáním usnesení upustit od opatření, je-li dostatečným potrestáním již samo projednání věci před soudem. Opatření se ukládá formou rozsudku,³⁷ ve kterém se nařizuje některá z forem opatření, v zásadě na základě předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření³⁸ Formy opatření mohou být následující: výchovná povinnost, výchovné omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo výchovného programu, dohled probačního úředníka, ochranná výchova, ochranné léčení. Ochrannou výchovu je možné uložit tehdy, spáchá-li dítě čin, za něj trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu, nebo odůvodňuje-li povaha spáchaného činu a to dítěti, které je straší dvanácti let a mladší patnácti let.³⁹ Náklady řízení hradí stát, v odůvodněných případech přizná soud náhradu

³⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z [online], [cit. 2019-19-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

³⁵ § 90 zákona č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů*, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: [online], [cit. 2019-19-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

³⁶ tamtéž § 91 zákona č. 218/2003 Sb.,

³⁷ tamtéž § 15 zákona č. 218/2003 Sb.,

³⁸ [online], [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-deti>

³⁹ § 93 zákona č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů*, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: [online], [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

nákladů zákonným zástupcům dítěte, nebo dalším osobám uvedeným v § 94 odst. 3) zmíněného zákona.

1.6 Mladistvý a osa trestního řízení

„Mladistvý je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku“⁴⁰. Trestný čin nazýváme u mladistvého proviněním. Je trestně odpovědný a za škodu sám odpovídá, těž nese náklady soudního řízení. „Výjimka může nastat i u mladistvé osoby, která v době spáchání činu nedosáhla rozumové, mravnostní vyspělosti a z tohoto důvodu, nemohla rozpoznat jeho protiprávnost či ovládat své jednání a není za tento čin trestně odpovědná.“⁴¹ Průběh osy trestního řízení v případě mladistvého je následovný: O zahájení trestního stíhání je bezodkladně informován zákonný zástupce, příslušný OSPOD a pracovník Probační a mediační služby (PMS) specializující se na mládež. PMS oslovuje proviněného s nabídkou spolupráce a s možností mimosoudního zprostředkování mezi obviněným a poškozeným za účelem rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo narovnání. Úředníci PMS spolupracují s OSPOD a s realizátory probačních programů, vždy za účelem posílení výchovného působení a k vytvoření individuálních podmínek řešení věci. Vždy je třeba pečlivě prověřit poměry mladistvého. Dle Trestního zákoníku úkony přípravného řízení provádí zpravidla policejní orgán, státní zástupce nebo soudce, jež je specializován na mládež. Mladistvý musí mít obhájce, a to až do osmnácti let věku. Místně příslušný soud pro mládež (místní příslušnost ve věcech mládeže určuje místo pobytu nezletilého) je kompetentní řešit provinění s mladistvými bez stádia soudního projednání odklonem, po předběžném projednání žaloby, a to formou rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, nebo narovnání. §63 zákona č. 218/2003 říká „U mladistvého nelze vydat trestní příkaz ani sjednat dohodu o vině a trestu.“ Podmínky podmíněného zastavení trestního řízení jsou tyto: jedná se o řízení o přečinu, souhlas a doznání obviněného, náhrada škody, vydání bezdůvodného obohacení, a že takovéto rozhodnutí lze důvodně považovat

⁴⁰ tamtéž § 2 zákona č. 218/2003 Sb.,

⁴¹ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016, s. 98. ISBN 978-80-7387-703-3.

za dostačující.⁴² Mladistvému mohou být nařízená opatření, jejichž „*účelem je vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého*“⁴³. Opatření dělíme na výchovná, ochranná a trestní. Výchovná opatření mohou být uložena se souhlasem mladistvého v době před rozhodnutím soudu o vině.⁴⁴ Mohou být rovněž navrhuta státním zástupcem v přípravném řízení. Ukládají se ve spolupráci s PMS a musí splňovat výchovný efekt. Výchovná opatření jsou následující: dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení nebo napomenutí s výstrahou.⁴⁵ Ochranná opatření jsou: ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci, a ochranná výchova. Tu lze uložit pouze za splnění podmínek dle Zákona č.218/2003 Sb., §22. Trestní opatření jsou taxativně vymezena § 24 téhož zákona. Jedná se o obecně prospěšné práce, peněžitá opatření, peněžitá opatření s odklonem, propadnutí věci, nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu/ s dohledem, odnětí svobody nepodmíněné. „*Trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku se u mladistvých snižují na polovinu, při čemž horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok.*“⁴⁶ Polehčující okolnosti při ukládání opatření jsou výkon probačního programu, terapeutický program, alespoň dílčí náhrada škody poškozenému a zmírnění újmy, nebo lze-li u jedince předpokládat, že nebude docházet k recidivě.⁴⁷ Mladistvý může být vzat do vazby pouze na dobu dvou měsíců a jedině v případě, že účelu vazby nelze dosáhnout jinou formou (záruka, dohled, slib, peněžitá záruka, umístění v péči důvěryhodné osoby). Jedná-li se o zvláště závažné provinění je horní hranice trvání vazby stanovena na šest měsíců. §70 říká: „*V řízení o provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, může soud pro mládež, a v přípravném řízení státní zástupce z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého a s přihlédnutím k povaze a závažnosti*

⁴² [online], [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-řízení-v-trestních-a-netrestních-vecech/55>

⁴³ § 90 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: [online], [cit. 2019-19-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

⁴⁴ tamtéž §9 zákona č. 218/2003 Sb.

⁴⁵ tamtéž §5 zákona č. 218/2003 Sb.

⁴⁶ tamtéž §31 zákona č. 218/2003 Sb.

⁴⁷ tamtéž §25 zákona č. 218/2003 Sb.

*provinění a osobě mladistvého odstoupit od trestního stíhání mladistvého. Odstoupit od trestního stíhání lze zejména v případě, jestliže mladistvý již úspěšně vykonal vhodný probační program.*⁴⁸ U mladistvého může být použit institut Účinné lítosti umožňující zánik provinění, za splnění podmínek určených zákonem č. 218/2003 Sb., §7. Těmi jsou trest dle trestního zákoníku nepřevyšující v horní sazbě pět let odnětí svobody, dále, že došlo k nápravě, náhradě, nebo alespoň k pokusu o odčinění způsobené škody, že svým chováním projevuje snahu o nápravu, a že čin neměl trvalé následky.

1.7 Primární a sekundární prevence rizikového chování

Základní prevence rizikového chování by měla primárně přicházet z rodinného prostředí dítěte. Je tedy nutné nezapomenout na preventivní programy zaměřené na rodiče a zákonné zástupce, informovat je o různých formách rizikového chování a reagovat při tvoření těchto aktivit na aktuální a rychle se měnící trendy ve společnosti, spjaté především s rychlým vývojem moderních technologií, jejichž působení na děti mění poměrně výrazně chování nejmladší generace. Přicházejí nové formy rizikového chování, které zde ještě před několika lety nebyly a nahrazují jiné, které upadají v zapomnění. Netolismus, jako nová a závažná forma závislosti na internetu představuje do budoucna zatím neznámé riziko. Již nyní je zřejmé, že schopnost navazovat sociální vrstevnické vztahy, které jsou stabilní, je omezená. Výrazným problémem je také anonymita kyberprostoru, která poskytuje téměř neomezené pole působnosti pro své uživatele. Agresoři již nemusí být nejsilnějším nebo nejvlivnějším jedincem ve skupině, jejich identifikace ve školním prostředí je pak o to těžší. Také nové formy užívání a výroby návykových látek a jejich dostupnost, to vše má velmi rychlý vývoj. Příkladem budiž syntetické kanabinoidy, obsah THC v takto upravených rostlinách převyšuje až třicetinásobně běžné množství THC v marihuaně. Obdobných příkladů bychom jistě našli mnoho. Rodiče, učitelé a vychovatelé mnohdy vycházejí z vlastních zkušeností, a z neaktuálních informací. Nejsou tak schopni správně a rychle identifikovat možná rizika, která chování dítěte vykazují a zavčas intervenovat.

⁴⁸ tamtéž, §70 zákona č. 218/2003 Sb.

1.7.1 Prevence

Jedná se o opatření, která vedou k předcházení a minimalizování delikventního jednání dětí. Preventivní programy mívají odlišný charakter, dle svého zaměření, ovšem se společným cílem, schopnost dětí ubránit se negativním jevům přicházejícím z vnějšku a předcházet jejich dopadům. Obecně malé i větší posluchače informují o normách v daných oblastech. O tom co je a co není běžně v pořádku. V zásadě můžeme preventivní programy rozdělit dle obsahu na vzdělávací, výchovné, zdravotní, právní, sociální a zvlášť vyčlenit aktivity intervenční.

Primární prevenci dělíme na nescifickou a na specifickou. Nescifická primární prevence se zaměřuje všeobecně na zdravý rozvoj osobnosti. Řadíme do ní stravovací návyky, schopnosti a možnosti trávit kvalitně volný čas, umět být asertivní a zároveň vnímavý ke svému okolí, zodpovědnost za vlastní chování aj.. Nejedná se o programy, jež by vedly k předcházení specifického problému. Specifická primární prevence je charakteristická již svým definovaným cílem, tedy jakému delikventnímu jednání chce svým působením zabránit v rozvoji. Mělo by se jednat o dlouhodobou koncepční spolupráci poskytovatele programu a školy, tak aby na sebe jednotlivé programy pro danou skupinu plynule navazovaly. Působení programu by mělo, jako bonus, posilovat třídní kolektiv a zlepšovat klima třídy. Specifická prevence se dělí do třech úrovní, na všeobecnou, selektivní a indikovanou. Programy všeobecné primární prevence bývají zaměřeny na větší kolektiv dětí. Z pravidla se jedná o semináře a besedy pro více tříd, nebo pro třídní kolektivy, které různou formou přinášejí informace o určitém druhu rizikového chování. Tématicky se vymezují podle věku dětí a sociálně-kulturního prostředí, v němž mají působit. Z příkladu neziskové organizace Maják o.p.s. je zřejmá návaznost a prostupnost nabízených programů (Zdravé tělo, Agrese, Já a internet, Sranda nebo ubližování)⁴⁹. Selektivní primární prevence již cílí na určité skupiny dětí, u nichž je předpoklad zvýšeného rizika rozvoje závadného jednání. Cílem je zamezit dalšímu rozvoji patologických jevů v kolektivu, jako jsou šikana, drobné krádeže aj. *„Indikovaná primární prevence se zaměřuje na jedince či skupinu, kteří jsou vystaveni působení*

⁴⁹ [online], [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: <http://www.majakops.cz/index.php/preventivni-programy/programy-pro-zs/tematicke-seminare>

výrazně rizikových faktorů, případně u kterých se již vyskytly projevy rizikového chování. Jedná se již o práci s dětmi a mládeží, u kterých je zvýšené riziko výskytu či již počínající projevy rizikového chování. Například to mohou být i tyto skupiny: Práce ve výchovných ústavech, dětských domovech, základních školách praktických, dětské psychiatrii apod.⁵⁰ Pod tento typ prevence spadají rovněž akreditované probační programy, které se zaměřují na sociální výcvik, rozvoj sociálních kompetencí nebo na psychologicko-terapeutický výcvik.⁵¹

⁵⁰ [online], [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: <http://www.majakops.cz/index.php/preventivni-programy/programy-pro-zs/indikovana-primarni-prevence>

⁵¹ [online], [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mladistvi-probacni-programy/>

2 ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY A JUSTICE

Cílem této kapitoly je shrnout rámcově primárními subjekty s celonárodní působností, které jsou zapojeny do péče o rizikové mladistvé a jedním z cílů jejich činnosti, je předcházení patologickým jevům u dětí a mladistvých, popřípadě jejich následné řešení. Stručně seznamuje se strategickými dokumenty vybraných ministerstev a nastiňuje jejich působnost v řešené problematice. V nadsázce lze tuto kapitolu shrnout slovy „prevence nade vše“, *„Spolupráce/partnerství by měla být nedílnou součástí účinné prevence kriminality a strategií bezpečnosti ve městech vzhledem k širokému spektru příčin trestné činnosti a k požadovaným dovednostem a odpovědnostem potřebných k jejich řešení. Mezi ně patří spolupráce a partnerství budovaná mezi ministerstvy a dalšími orgány státní správy, místními neziskovými organizacemi, nevládními organizacemi, podnikatelskou sférou a soukromými subjekty.“*⁵²

2.1 Ministerstvo školství a tělovýchovy ČR

Ministerstvo školství a tělovýchovy patří (MŠMT ČR), co se dětí týče, mezi nejexponovanější rezorty. Na jeho bedrech leží primární strategie v prevenci rizikového chování a učitelé bývají prvními, kdo mohou na počínající problém upozornit a zavčas tak řešit normy nerespektující jednání žáka, než-li dojde k prohloubení až k případné kriminalitě. *„MŠMT ČR je resortem, který koordinuje v rámci ČR aktivity v oblasti primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže. Zabezpečuje ve spolupráci s krajskou institucionální úrovní - krajskými školskými koordinátory prevence, na úrovni bývalých okresů prostřednictvím pedagogicko-psychologických poraden, metodiků prevence a zároveň v úzké vazbě na činnost samotných primárních uživatelů a realizátorů programů primární prevence rizikového chování škol a školských zařízení - školních metodiků prevence. Při své činnosti primárně vychází z dokumentů národní povahy, a to zejména platné legislativy a národních strategií – Národní strategie protidrogové*

⁵² BARTOŠOVÁ, Hana, *Bezpečnost měst a obcí jako součást jejich řízení a rozvoje: závěry regionální konference osn evropský habitat*, 2016. Praha. Vysoká škola regionálního rozvoje. Dostupné z: [online], [cit. 2019-02-02]. www.regionálnírozvoj.eu/sites/regionalnirozvoj.eu/files/01_bartosova_bezpecnost_mest_a_obci.pdf

*politiky na příslušná období a Strategie prevence kriminality taktéž na příslušná období.*⁵³

V roce 2013 vydalo MŠMT ČR Národní strategii primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018, jejímž cílem je skrze efektivní fungující systém spolupráce snižovat míru rizikového chování u mládeže. V té popisuje zásady efektivní primární prevence, jimiž jsou: Partnerství a společný postup, Komplexní řešení problematiky primární prevence rizikového chování, Kontinuita působení a systematičnost plánování, Uplatňování ověřených data hodnocení efektivity, Racionální financování a garance kvality služeb, Cílenost a adekvátnost informací i forem působení, Včasný začátek preventivních aktivit, ideálně již v předškolním věku, Pozitivní orientace primární prevence a Orientace na kvalitu postojů a změnu chování. Primární cílovou skupinou jsou děti a mládež, na něž jsou zaměřeny programy všeobecné primární prevence, na jedince, kteří již vykazují rysy rizikového chování, jsou zacíleny programy indikované primární prevence. Dalšími cílovými skupinami jsou rodiče, veřejnost a pracovníci v primární prevenci rizikového chování. Funkce strategie jsou stanovení cílů, prohlubování systému koordinace, sjednocení terminologie a informování široké veřejnosti o primární prevenci. Strategie jasně vymezuje formy rizikového chování, jsou jimi:⁵⁴

- Interpersonální agresivní chování - agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimedii, násilí, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie
- Delikventní chování ve vztahu k hmotným statkům – vandalismus, krádeže, sprejství a další trestné činy a přečiny
- Záškoláctví a neplnění školních povinností
- Závislostní chování - užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- Rizikové sportovní aktivity, prevence úrazů
- Rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
- Spektrum poruch příjmu potravy
- Negativní působení sekt
- Sexuální rizikové chování

⁵³ MŠMT ČR, *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018*, 2013, Praha, s 4. online], [cit. 2019-02-02]: Dostupné z: [http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt

⁵⁴ tamtéž, s. 9

MŠMT ČR vydalo metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28), které obsahuje jednadvacet příloh, rámcových konceptů, z nichž se každý týká specifického rizikového chování. Obsahují vymezení rizikového chování, typy, východiska (např. popis jednotlivých návykových látek), spolupracující subjekty, legislativní rámec, typy preventivních opatření a doporučené postupy. Tématy příloh jsou: návykové látky, rizikové chování v dopravě, poruchy příjmu potravy, alkohol, syndrom CAN, školní šikanování, kyberšikanu, homofobii, extrémismus_rasismus_xenofobii_antisemitismus, vandalismus, záškoláctví, krádeže, tabák, krizové situace spojené s násilím, netolismus, sebepoškození, nová náboženská hnutí, rizikové sexuální chování, příslušnost k subkulturám, domácí násilí a hazardní hraní.⁵⁵

Instituce v gesci MŠMT ČR jsou Pedagogicko-psychologická poradna, Speciálně pedagogické centrum, Středisko výchovné péče a Zařízení pro ústavní a ochranu výchovu. Zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu jsou v ČR rozdělené na čtyři typy a upraveny v zákoně č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Jedná se o diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav.⁵⁶ „Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě¹), a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let (dále jen „dítě“), na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.“⁵⁷ Stát v roce 2018 zřizoval celkem 209 zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, z čehož 142 dětských domovů, 28 dětských domovů se školou, 26 výchovných ústavů a 13 diagnostických ústavů.⁵⁸ Diagnostický ústav je pobytové

⁵⁵ MŠMT ČR, *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže* (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28), [online], [cit. 2019-01-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuzeni-a-pokyny>

⁵⁶ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016, s. 68. ISBN 978-80-7387-703-3

⁵⁷ § 1 a 2 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z [online], [cit. 2019-01-18].: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

⁵⁸ MŠMT ČR, *Statistické ročenky 2017/2018*. Dostupné z: [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

zařízení pro děti od dosaženého šestého roku věku do osmnácti let. Jeho role je primárně diagnostická, proto délka pobytu bývá z pravidla od šesti do osmi týdnů. Další role ústavu je terapeutická a sociální. Podnět k umístění dává soud, zákonný zástupce dítěte, nebo osoba odpovědná za výchovu dítěte.⁵⁹ Výchovný ústav je pobytové zařízení pro mladistvé, u kterých jsou diagnostikovány závažné poruchy chování. V případě nařízení ochranné výchovy může být do tohoto zařízení umístěno i dítě starší dvanácti let. Děti a mladiství jsou zde umisťováni výhradně na základě rozhodnutí soudu.⁶⁰ V těchto zařízeních bylo ve školním roce 2017/2018 umístěno 6 345 osob, z nichž 83 mělo soudním rozhodnutím nařízenou ochrannou výchovu.⁶¹ Ve výchovných ústavech bylo umístěno celkem 1 004 klientů, z čehož 34% dívek. V diagnostických ústavech byl celkový počet klientů nižší, úhrnem 383, 42% tvořila děvčata.⁶²

2.2 Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV ČR) poskytuje sociální poradenství osobám, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci formou poradenství, nebo sociální práce. Dále služby sociální prevence, které mají za cíl zamezit sociálnímu vyloučení ohrožených osob z důvodu krizové situace. Dalšími službami sociální prevence mohou být například Telefonická krizová pomoc, K-centra, Intervenční centra, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terénní programy, nebo nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.

Práce s dětmi/mladistvými, kteří vykazují znaky delikventního jednání a s jejich rodinami má na starosti Odbor rodiny a ochrany práv dětí, do jeho působnosti spadá problematika Rodiny, Seniorů a politiky stárnutí a Ochrana práv dětí. Pod ní řadíme, mimo jiné, sociálně-právní ochranu dětí. *„Sociálně- právní ochranu dětí zajišťují orgány sociálně-právní ochrany (OSPOD), jimiž jsou krajské úřady (KÚ), obecní úřady obcí*

⁵⁹ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016, s. 70. ISBN 978-80-7387-703-3.

⁶⁰ tamtéž, s. 72

⁶¹ MŠMT ČR, *Statistické ročenky 2017/2018*. Dostupné z: [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

⁶² tamtéž

s rozšířenou působností (OÚORP), obecní úřady (OÚ), Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně (UMPOD). Dále ji zajišťují i obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, poradní sbory pro SPOD a další fyzické a právnické osoby jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny. ⁶³ Cílem těchto subjektů je zajistit dítěti ochranu jeho práv a svobod, včetně práva na příznivý vývoj a řádnou výchovu. Zajišťuje úkony k dodržení mezinárodních smluv, např. z Úmluvy o právech dítěte (1989) nebo z Deklarace práv dítěte (1959). Jejich činnost upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Hlavním principem je zřetel na nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí.⁶⁴ Základními dokumenty MPSV ČR v oblasti ochrany práv dětí jsou Národní strategie ochrany práv dětí a Akční plán k naplnění národní strategie. „Národní strategie ochrany práv dětí „Právo na dětství“ si klade za cíl vytvořit takový systém, který zajistí důslednou ochranu všech práv každého dítěte a naplňování jeho potřeb, systém podporující zvyšování kvality života dětí a rodin, eliminující diskriminaci a nerovný přístup vůči dětem a podporující všestranný rozvoj dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí, případně v náhradním rodinném prostředí, to vše za participace dítěte na rozhodovacích procesech, které se ho bezprostředně dotýkají.“⁶⁵

Činnosti v oblasti sociálně právní ochrany dítěte můžeme členit podle úkonů, které jaký pracovník vykoná. Sociální pracovník má na starosti práci s dětmi v obtížné životní situaci: úmrtí rodičů, rozvod, pečující osoby se slabými rodičovskými kompetencemi, děti v náhradní rodinné péči, děti rodičů zahálčivých či nemravně žijících, nebo páchajících trestnou činností. Děti utíkající z rodiny, ty, na nichž byl spáchán trestný čin, nebo jsou ohroženy násilím mezi rodiči. Sociální kurátor pro mládež je zaměstnancem OSPOD. Hovoříme o tzv. sociální kuratele. Ta „provádí opatření směřující k odstranění, zmírnění, zamezení prohlubování či opakování poruch psychického, fyzického a sociálního vývoje dítěte. Pečuje o nezletilé mladistvé, kteří mají opakované vážné výchovné problémy, které se dopustili činu jinak trestného a o mladistvé kteří se dopustili provinění či přestupku. Sociální kurátor pro mládež se účastní přestupkového či trestního

⁶³ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016, s. 75. ISBN 978-80-7387-703-3.

⁶⁴ [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14308>

⁶⁵ tamtéž

řízení vedeného proti mladistvému a řízení o činech jinak trestných u dětí. Musí rovněž spolupracovat s příslušným střediskem Probační a mediační služby, s věznicemi a detenčními ústavy pro mladistvé.“⁶⁶

2.3 Ministerstvo vnitra ČR

Ministerstvo vnitra ČR (MV ČR) je ústředním orgánem státní správy. Okruh jeho zájmu leží mimo jiné i v oblasti prevence kriminality a bezpečnostní politiky. Pod bezpečnostní politikou nalézáme podseky, které mají přímou návaznost i na kriminalitu dětí a mladistvých. Jsou jimi zejména kriminalita, problematika sociálně vyloučených lokalit a práce ve vztahu k menšinám. Pod kriminalitou jsou jmenovitě uvedené okruhy Drogy, Divácké násilí a Domácí násilí.⁶⁷ Za účelem řešení protidrogové problematiky vláda České republiky zřídila Radu vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Jedná se o soubor komplexních a koordinovaných opatření. Opatření mají charakter preventivní, vzdělávací, léčebný, regulační atd. Zaměřují se mimo jiné i na vymáhání práva. Realizace protidrogové politiky je na úrovni státu, krajů i obcí. Hlavním dokumentem je Národní strategie protidrogové politiky a na ní navázaný Akční plán realizace. Mezi jejími cíli je mimo jiné *Omezení dostupnosti legálních a nelegálních drog, zejména pro děti a mládež.* Dále Akční plán kontroly tabáku v České republice. Protidrogová strategie EU (2013-2020) (2012/C 402/01) „*Roli věcného gestora pro problematiku návykových látek v oblasti snižování jejich dostupnosti a pro problematiku gamblingu plní na Ministerstvu vnitra odbor bezpečnostní politiky. V rámci Policie ČR je věcným gestorem pro oblast nelegálních drog.*“⁶⁸ V rámci celé české republiky fungují tzv. Toxi týmy. Jedná se o specializované oddělení PČR, které má vedení na krajském oddělení PČR a své členy na jednotlivých územních odborech.

⁶⁶ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016, s. 78. ISBN 978-80-7387-703-3

⁶⁷ [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

⁶⁸ tamtéž

Oblast problematiky sociálně vyloučených lokalit je nesmírně široká, dětská kriminalita je však její součástí. Ze strany MV ČR ji upravují dokumenty Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení, Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení, aj. V gesci resortu vnitra byly zpracovány mimo jiné dokumenty Práce s dětmi sociálně znevýhodněnými a Volnočasové aktivity.⁶⁹

Pro prevenci kriminality je na meziresortní úrovni zřízen Republikový výbor pro prevenci kriminality a Poradní sbor pro situační prevenci kriminality. Jejichž cílem je koordinace preventivních aktivit mezi resorty.⁷⁰ Dokument Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020 vymezuje své priority „z priorit daných Programovým prohlášením vlády ČR, mezi které patří mj. „klást důraz na preventivní programy, úzkou komunikaci s místními samosprávami a vybalancování prvků prevence a represe tak, aby se efektivně eliminovaly příčiny vzniku sociálních střetů“, „komplexně řešit napětí v sociálně citlivých lokalitách“, „usilovat o vysoký standard ochrany lidských práv“, „minimalizovat rizika recidivy po propuštění“, „posílit ochranu obětí trestné činnosti“, „podporovat zvýšení finanční gramotnosti“, „nesmlouvavý boj proti lichvě“, „rozvoj občanské společnosti a podpora nestátních neziskových organizací.“⁷¹

Policie České republiky je vymezena zákonem č. 273/2008 Sb. Je represivním orgánem moci a to platí i pro problematiku dětí a mladistvých. Přesto se vždy při úkonech spojených s mládeží dbá, aby byly prováděny zvláště šetrně. K tomu slouží i speciální výslechové místnosti. Výsledky a jiné úkony spjaté s dětmi se řídí dle závazného pokynu policejního prezidenta č. 167/2010. Na krajských i územních pracovištích jsou speciálně proškolení policisté, kteří mají na starosti prevenci a preventivní programy. Ty jsou poskytovány formou besed a seminářů školám a institucím. Preventivní činnost PČR je

⁶⁹ [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3dhttps://www.mvcr.cz/clanek/problematika-socialne-vyloucenych-lokalit.aspx>

⁷⁰ [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

⁷¹ MV ČR, *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020*, s.3. [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

koordinována Odborem tisku a prevence Policejního prezidia. Na internetových stránkách PČR je dostupná sekce Prevence zaměřená na děti a mládež s tématy: jak zajistit bezpečí pro děti, šikana a drogy.

Jedním z dotačních programů MV ČR zaměřených na prevenci, je opakovaně vyhlášený projekt Asistent prevence kriminality (APK), spolufinancovaný z Evropského sociálního fondu v rámci operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.⁷² V současnosti je kromě výše zmíněného financování možnost zažádat na APK o dotaci přes MPSV ČR, nebo jej může obec financovat z vlastních zdrojů. Zřízení pozice APK se řídí základním dokumentem projektu, jímž je Metodika výběru, přípravy a činností asistentů prevence kriminality. APK je zaměstnancem obce. Jeho kompetence zasahují především do oblasti prevence kriminality a nejedná se o úřední osobu.⁷³ Cílem činnosti APK je zvyšování bezpečnosti a veřejného pořádku v obci. Činnosti provádí v součinnosti s obecní policií. „Působí na děti a mladistvé v oblasti zjištěných negativních jevů: zejména záškoláctví, kouření, konzumace alkoholických nápojů, drog v rámci realizace specifických preventivních opatření.“⁷⁴ MV ČR je mimo jiné provozovatelem internetové stránky „prevence kriminality“, která nabízí ucelený pohled na tuto problematiku jak laikům, tak odborné veřejnosti.

2.4 Trestní justice

Pod pojmem justice nalézáme následující subjekty, které se ve své gesci dotýkají problematiky mládeže: soudy, jež jsou mimo soustavu státní správy a organizace v gesci ministerstva spravedlnosti, především Státní zastupitelství, Probační a mediační službu a částečně vězeňskou službu. Primární při práci justičních složek je předcházet v dalším období delikventnímu jednání skrze vytvoření a podporu vhodného sociálního prostředí.

⁷² MV ČR, Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality MV ČR, *Závazné pokyny pro obce – realizátory preventivního projektu MV ČR, Asistent prevence kriminality II*, 2017. [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/socialni-oblast/socialni-prevence/prevence-kriminality/zavazne-pokyny-pro-obce-_realizatory-preventivniho-projektu-ministerstva-vnitra-k-tematu-asistent-prevence-kriminality-98014/

⁷³ tamtéž

⁷⁴ [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: Metodika <https://www.mvcr.cz/clanek/metodika-vyberu-pripravy-a-cinnosti-asistentu-prevence-kriminality.aspx>

Za pomoci výchovně psychologických intervencí vrátit mládež zpět do mezí norem a podporovat její pozitivní vývoj. Základní normou, která upravuje kriminální jednání mladistvých je Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a změně některých zákonů, který „*upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustily děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.*“⁷⁵

2.4.1 Státní zastupitelství

Státní zastupitelství je orgánem veřejné žaloby. Sídla státních zastupitelství se shodují se sídly a obvody soudů. Dozoruje dodržování právních předpisů, v místech kde je dle zákonných norem omezována osobní svoboda, tedy i při výkonu ústavní nebo ochranné výchovy. „*Státní zastupitelství vykonává činnosti a pravomoci v oblasti ochrany dětí podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství*“⁷⁶

⁷⁵ §1 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: [online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

⁷⁶ [online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyslechy-deti-v-trestnim-rizeni.aspx>

2.4.2 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba je zřízena zákonem č.527/2000 Sb., který určuje hlavní činnosti PMS, je dohled nad obviněným, obžalovaným či odsouzeným a kontrola výkonu trestu nespojeného s odnětím svobody. Sledují odsouzené ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu, poskytují jim individuální pomoc a podporu, která vede k vedení řádného života a předchází možné recidivě. V oblasti mediace je cílem zprostředkování řešení sporu mezi pachatelem a obětí. Mediační činnost je omezena výslovným souhlasem zúčastněných. PMS věnuje zvláštní pozornost mladistvým. Na střediscích působí odborný pracovník specializující se na mládež. Důraz je kladen na integraci mladistvého pachatele zpět do společnosti, tak aby nadále byl schopný a ochotný respektovat soudní řád země, ve které žije. Klade důraz a na prvky restorativní justice a s ní spojených obnovujících aktivit k narovnání pošramocených sociálních vztahů. Dokumentem určujícím vývoj PMS do následujících let je Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025. Zdůrazňuje rozvoj multidisciplinární spolupráce všech dotčených subjektů, který PMS zavádí v pilotních projektech spolufinancovaných z Evropského sociálního fondu. Projekt cílený na mládež nese název „Na správnou cestu!“. Více se o něm bude práce zmiňovat v jedné z následujících kapitol. Dále určuje strategické cíle, jež jsou mimo jiné odklon pachatele od kriminální kariéry, rozvoj systémového řešení služeb pro oběti a zvýšení bezpečnosti společnosti. Nástroji jsou ukládání alternativních trestů a uplatňování odklonů, účelnost a individualizace v trestním řízení, řízení akčních týmů pro spolupráci a rozvoj restorativních programů. Hlavními nástroji integrace jsou: rozvoj multidisciplinárních Týmů pro mládež, vytvoření programů a programových center pro pachatele, zavedení probačních domů, a jiné.⁷⁷

2.4.3 Vězeňská služba

Trestem odnětím svobody a výkonem trestu se zabývá zákon č. 84/1969 Sb., Strategickým dokumentem Vězeňské služby je Koncepce vězeňství do roku 2025. Výkon trestu odnětí svobody je mladistvým vykonáván ve věznicích se speciálním oddělením

⁷⁷ PMS, *Koncepce probace a mediace do roku 2025*, [online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf

pro mladistvé pachatele. Nalezneme je ve věznici ve Všehrdech, v Opavě, v Pardubicích, v Plzni či pro dívky ve Světlé nad Sázavou. K 31. 12. 2017 bylo ve výkonu trestu pět mladistvých. Čtyři hoši a jedno děvče. Počet odsouzených mladistvých v ČR má od roku 2009 do roku 2017 klesající tendenci, absolutních číslech je pokles ze 174 na 66 odsouzených mladistvých. V roce 2017 procentuální podíl mladistvých ve výkonu trestu činil 0,33%.⁷⁸ „Mladistvému se nařizuje vazba jen v případě, kdy nelze účelu dosáhnout jinak. Povinností je ihned informovat o zadržení, zatčení nebo vzetí do vazby jeho zákonného zástupce, zaměstnavatele, Probační a mediační službu a OSPOD. Vazba nesmí trvat déle než dva měsíce. Vždy je kontaktován sociální kurátor, který je přítomen i u hlavního líčení a má možnost klást otázky obžalovanému mladistvému, podávat návrhy na řešení. Může podávat návrhy na opravné prostředky.“⁷⁹

2.4.4 Soud pro mládež

Řízení v případech provinění a činů jinak trestných vykonávají specializované soudy pro mládež. Ty fungují od roku 2004, běžně navázané na obecní soudy, ale vedené soudci, kteří jsou speciálně proškoleni pro práci s mládeží. U dětí mladších patnácti let, které nejsou trestně odpovědné a nemohou být tedy trestně stíhány, ukládá soud některé z možných druhů opatření a postupuje podle předpisů upravujících občanské soudní řízení. U mladistvých je trestní řízení upraveno zákonem o soudnictví ve věcech mládeže. Všichni, kdož se účastní takového to řízení, jsou povinni striktně dbát na dodržování ochrany osobních údajů. Jakékoliv z informací, jež se zveřejní, nesmí vést k možné identifikaci řešené osoby.⁸⁰ „Informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění, lze v nezbytném rozsahu zveřejnit pro účely pátrání po osobách, pro dosažení účelu trestního řízení a dále v případě, odůvodňuje-li to veřejný zájem, pokud převažuje nad právem na ochranu soukromí dotčené osoby nebo pokud osoba, jíž se zákaz zveřejnění týká, udělila

⁷⁸ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR, Lucie MÄSIAROVÁ, *Statistická ročenka 2017*, Dostupné z: [online], [cit. 2019-01-20].<https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/Statistick%C3%A1-1-ro%C4%8Denka-2017.pdf>

⁷⁹ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016, s.93. ISBN 978-80-7387-703-3.

⁸⁰ [online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/obvinny/prava-a-postaveni-mladistveho-obvinneho>

ke zveřejnění informace souhlas.“⁸¹ Hlavními principy v tomto odvětví soudnictví jsou: důsledné uplatnění procesních práv dítěte, která vychází z Úmluvy OSN o právech dítěte a jsou v jejím souladu. „Princip přiměřených úprav je definován v čl. 2 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením⁷, v souladu s nímž „přiměřená úprava znamená nezbytné a odpovídající změny a úpravy, které nepředstavují nepřiměřené nebo nadměrné zatížení, a které jsou prováděny, pokud to konkrétní případ vyžaduje.“⁸² Dle tohoto principu mají být dětem zaručena jejich základní práva, která vždy zohledňují jejich nejlepší zájem. Třetím z principů je uplatnění zásad restorativní justice, kdy je protiprávní čin vnímán, nikoliv z pozice újmy státu, ale jako narušení integrity mezilidských vazeb. Hlavním úkolem pachatele je převzetí odpovědnosti s cílem maximální obnovy narušených vztahů.⁸³

2.5 Ministerstvo zdravotnictví ČR

Budeme-li vycházet z již dříve zmíněných informací o možných příčinách delikventního jednání, víme, že problematické chování může být zapříčiněno i specifickými vrozenými a získanými dispozicemi. Děti, u nichž je příčinou kriminálního jednání zdravotní porucha bývají nejběžněji umístováni na základě rozhodnutí soudu v součinnosti s místně příslušným OSPODem do dětské psychiatrické nemocnice s nařízenou ústavní psychiatrickou léčbou. V případě toxikomanie se nabízí Dětské a dorostové detoxikační centrum.⁸⁴ Za zmínění stojí zaváděná Reforma psychiatrické péče. Na mládež by se měla koncepčně začít zaměřovat od roku 2019. V rámci této reformy fungují tzv. lokální síťaři, kteří mají působnost v jednotlivých krajích a v následujícím období měli začít spolupracovat s většinou z výše zmíněných subjektu při řešení psychiatrické péče o děti a mladistvé. V rámci této reformy jsou po celém území

⁸¹ [online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/58>

⁸² LIGA LIDSKÝCH PRÁV, *Soudnictví ve věcech dětí mladších patnácti let*, Systémové doporučení Ligy lidských práv č. 10, 2014, s.5

⁸³ tamtéž s.6-8

⁸⁴ BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016, s.86. ISBN 978-80-7387-703-3.

republiky zřizována Centra duševního zdraví. Péče o dětské pacienty by díky nim měla být dostupnější a především probíhat v domácím prostředí pacienta. Zásadním problémem v dětské psychiatrii je akutní a dlouhotrvající nedostatek pedopsychiatrů.⁸⁵ Činnosti MZ ČR v oblasti dopadů rizikového chování na zdraví vymezují zejména tyto dokumenty: zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, Národní strategie protidrogové politiky, Zdraví 2020 - Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí, tj. Akční plán pro oblast kontroly tabáku a Akční plán k omezení škod působených alkoholem.⁸⁶

2.6 Obce

Obce jsou základní územně správní jednotkou. Základní právní předpis upravující činnost obcí je zákon č. 128/2000 Sb., Zákon o obcích. Normotvorbným nástrojem obcí jsou obecně závazné vyhlášky a nařízení obce. Vytváření bezpečného prostředí na území obce formou ochrany veřejného pořádku je v zájmu všech jejích obyvatel. Bezpečnost na svém území řídí formou zákonodárnou i výkonnou. Výkonnou formu obvykle zajišťuje obecní/městská policie. Ta se věnuje zejména prevenci a řešení přestupků. Zřizování a činnost obecní policie upravuje zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii. Ten hned v úvodu říká „*Obecní policie je orgánem obce, který zřizuje a zrušuje obecní zastupitelstvo obecně závaznou vyhláškou. Obecní policie zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti obce a plní další úkoly, pokud tak stanoví tento nebo zvláštní zákon.*“⁸⁷ MV ČR ji poskytuje metodickou podporu a vydává stanoviska, jak by měla v určitých situacích postupovat (Stanovisko k nakládání s příkazovými bloky, Stanovisko napomenutí příkazem na místě, aj.) Náplní práce obecní policie je mimo jiné: ochrana a bezpečnosti osob a majetku, dohlíží na dodržování pravidel občanského soužití, dohlížení na dodržování obecně závazných vyhlášek a nařízení obce,

⁸⁵ [online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <http://www.reformapsychiatrie.cz/>

⁸⁶ [online], [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/obsah/protidrogova-politika_3934_1.html

⁸⁷ § 1 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů Dostupné z: [online], [cit. 2019-01-23]: <http://www.pracepropravniky.cz/zakony/zakon-o-obecni-policii>

podílí se na prevenci kriminality v obci a odhaluje přestupky, jejichž projednávání je v působnosti obce.⁸⁸

Zastupitelstvo obce je kompetentní vydávat obecně závazné vyhlášky a skrze ně vydávat omezující opatření. Jedná se o jeden ze způsobů vyjádření právní subjektivity obce. Vydávání vlastních podzákonných norem je reakcí, založenou na znalosti místních poměrů a na potřeby dané lokality. Z nich vycházejí i, mnoha obcemi, zpracované analýzy kriminality a koncepce prevence kriminality. „*Za realizaci programů prevence kriminality nesou odpovědnost obecní zastupitelstva. Odbor prevence kriminality, resp. Ministerstvo vnitra jim poskytuje metodickou, konzultační podporu, vzdělávání a za stanovených podmínek i dotační prostředky na realizaci preventivních projektů.*“⁸⁹ Agendu prevence kriminality v krajských městech a mnohých okresních městech má na starost zvlášť pověřený pracovník prevence kriminality. Ten zpracovává koncepční dokumenty, vytváří strategie prevence kriminality a je hnací jednotkou realizace nových projektových opatření.

⁸⁸ tamtéž, § č.2 zákona č. 553/1991 Sb.

⁸⁹ BARTOŠOVÁ, Hana, *Bezpečnost měst a obcí jako součást jejich řízení a rozvoje: závěry regionální konference osn evropský habitat*, 2016. s.7. Praha. Vysoká škola regionálního rozvoje. [online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: http://www.regionalnirozvoj.eu/sites/regionalnirozvoj.eu/files/01_bartosova_bezpecnost_mest_a_obci.pdf

PRAKTICKÁ ČÁST

3 ČESKOLIPSKO A PÉČE O RIZIKOVOU MLÁDEŽ

Praktická část práce se zabývá strukturálním mapování okresu Česká Lípa po linii subjektů, které mají svojí činností přímý vliv a dopad na rozvoj programů a projektů směřujících k omezení rizikového chování dětí a mladistvých a nebo v dané lokalitě působí represivní formou a jejich působnost je přímo spjata s kriminalitou mládeže. Na počátku seznamuje s Českolipskem z pohledu územního a sociodemografického. Dále s obcemi s rozšířenou působností a jejich aktivitami směřujícími k prevenci kriminality. Následuje popis a souhrn činností na území působící Agentury pro sociální začleňování, neziskových organizací a Týmu pro mládež soudního okresu Česká Lípa. Závěr je věnován stručné sekundární analýze vývoje kriminality dětí a mladistvých v lokalitě a zhodnocení důvodů dlouhodobě abstinujících probačních programů v okrese.

3.1 Popis území

Tato část práce v nepříliš rozsáhlém popisu charakterizuje okres Česká Lípa z pohledu geografického, administrativního, historického, ekonomického a sociodemografického, jelikož tyto faktory v různých souvislostech mohou mít podíl na objemu a formě kriminality mládeže na Českolipsku. Popis regionu umožňuje náhled na strukturu obyvatelstva a je jedním z vodítek při čtení dílčích popisů problematiky delikventního jednání mládeže.

Okres Česká Lípa je od roku 2000 podle zákona č. 129/2000 Sb o krajích, spolu s okresy Semily, Jabloncem nad Nisou a Liberec součástí vyššího územně správního celku Liberecký kraj. Nalézá se v jeho západní části, sousedí s Ústeckým krajem, s okresy Děčín a Litoměřice, se Spolkovou republikou Německo, s okresem Liberec, Mladá Boleslav a Mělník. Okres je rozčleněn dva správní obvody Česká Lípa a Nový Bor. Soudní Okres Česká Lípa, který spadá pod administrativu Krajského soudu Ústí nad Labem, je ve svém správním působení rozšířen o obce, Jablonné v Podještědí a Janovice, které územně spadají pod Liberecký kraj. Českolipsko je nejrozsáhlejší z okresů

Libereckého kraje, zaujímá z jeho ploch více jak jednu třetinu. Jeho celková rozloha činila k 31. 12. 2017 1073 km², kdežto hustota osídlení byla k totožnému datu pouhých 96,1 obyvatel na km².⁹⁰ Okres Česká Lípa se skládá ze dvou správních obvodů obcí s rozšířenou (dále jen ORP). ORP Česká Lípa s obvody pověřených obcí Česká Lípa, Doksy a Mimoň. A ORP Nový Bor s pověřenými obcemi Cvikov a Nový Bor. Nalezneme zde 57 obcí, z toho 11 měst a 1 městys-Holany. Počet obyvatel k 31. 12. 2017 čítal 103 094 osob s mírnou převahou žen a s průměrným věkem 41,4 roku. Děti, tj. osob do 15 let věku, bylo ke stejnému datu 16 576 a mladistvých od 15-19 let 4 946. Středisky osídlení jsou obec Česká Lípa s počtem obyvatel 37 405, dále Nový Bor 11 699 obyvatel, Mimoň 6 444 obyvatel a Doksy 5 189 obyvatel.⁹¹ Registrovaných trestných činů bylo v roce 2017 pouze 2 315, tj. nejméně od roku 2007, počet spáchaných trestných činů, dosáhl počtem 5 034.

K 30. 11. 2018 bylo v okrese Česká Lípa registrováno 1 886 uchazečů o zaměstnání, počet uchazečů na jedno pracovní místo v evidenci úřadu práce je 0,76. Jedná se o nejnižší počet nezaměstnaných od roku 2009, kdy byl celkový počet registrovaných uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2009 7 250 osob, tj. 20,37 uchazečů na jedno registrované pracovní místo.⁹² K 30. 9. 2018 registrovaly úřady práce na Českolipsku celkem 28 mladistvých, z nichž déle jak pět měsíců bylo 7 registrovaných osob.⁹³ Nízký počet uchazečů o zaměstnání kopíruje aktuální globální ekonomické trendy a je podpořen hustou infrastrukturou výrobních fabrik zaměřujících se svým portfoliem produktů na Automotive v čele s firmami Adient a.s. a Fehrer a.s.. Mezi nejvýznamnější zaměstnavatele v jiném výrobním segmentu řadíme Bombardier a.s., Festool s.r.o., Preciosa lustry a.s., Krofián CZ spol. s.r.o. a další. Nemalou roli v nízké nezaměstnanosti hraje dojezdová dostupnost do Mladé Boleslavi, kde se nachází lídr na pracovním trhu ŠKODA AUTO a.s.. Velký počet výrobních fabrik v regionu má své pozitivní ale i stinné stránky. Ve vztahu k mládeži nabízí na jednu stranu velké množství pozic, na kterých

⁹⁰ [online], [cit. 2018-12-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/charakteristika_okresu_cl,

⁹¹ [online], [cit. 2018-12-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/charakteristika_okresu_clhttps://www.czso.cz/csu/xl/pohyb_obyvatel_ve_mes_tech_a_obcich 17.

⁹² [online], [cit. 2018-12-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/120614_nezamestnanost

⁹³ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/120614_nezamestnanost 17.1 <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/abs/polo>

se mohou i bez praxe uplatnit a je tedy i mezi mladými lidmi nízký počet nezaměstnaných, což může být jednou z příčin stále se snižujícího počtu majetkové trestné činnosti mezi mladistvými. Na druhou stranu, tato situace vede k systematickému snižování motivace mladých lidí rozvíjet své kompetence navazujícím studiem. Nezřídka se stává, že nezletilí nemají zájem o střední vzdělání, neboť najdou průměrně placené pracovní pozice i bez něj. Do budoucna, s vývojem nových technologií nebo možnou budoucí ekonomickou recesí, je zde pro Českolipsko riziko systémové nezaměstnanosti. Druhým aspektem souvisejícím s charakterem pracovních pozic je velký příliv osob z tzv. třetích zemí na českolipský pracovní trh. V poslední dekádě se jedná o markantní nárůst osob Mongolské národnosti. Ti pravidelně žádají, po získání dlouhodobého pobytu, o sloučení rodin. Počet dětí Mongolské národnosti, které neovládají elementární základy jednacímho jazyka, ve školách strmě stoupá a dochází ke konfliktům různého charakteru se společným jmenovatelem „nedorozumění jazykové i kulturní“.

Historie okresu je velmi pestrá, bohatá na silné příběhy a někdy poněkud temná. K zaměření této bakalářské práce považuje pisatelka za vhodné zmínit, že de facto celá oblast Českolipska byla Sudetským územím. Česká Lípa byla silnou základnou Henleinovy Sudetoněmecké strany. V roce 1934 zde byla svolána manifestace s účastí cca 24 000 tzv. Henleinovců. V roce 1938 nastal nucený odsun místních Čechů a po ukončení války odsun německého obyvatelstva. Padesátá léta se nesla v duchu obnovy průmyslové výroby a rychlého rozvoje uranového průmyslu.⁹⁴ To mělo za následek prudký nárůst počtu obyvatel v kraji, především v městech Česká Lípa, Mimoň a Stráž pod Ralskem. Příchod nových, v kraji neukotvených obyvatel zaměstnaných v průmyslu, bez vztahu k lokalitě a půdě je znatelný do dnes i u následujících generací.

Významnou roli v regionálním rozvoji Českolipska hrají mikroregiony a místní akční skupiny, jež jsou nezřídka lokálně propojeny. Jsou zakládány s cílem prosazování společných zájmů obcí působících ve stejném geografickém regionu. Jedná se o přirozené seskupení často menších obcí, které jim umožňuje v rámci kooperace efektivněji využívat

⁹⁴ [online], [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/historie-a-turistika/ds-1095/p1=1055&archiv=2>

především dotačních příležitostí. Jejich společné zájmy jsou různého charakteru. Nejčastěji se jedná o rozvoj v oblasti infrastruktury, rozvoje cestovního ruchu a školství.⁹⁵ V okrese Česká Lípa působí místní akční skupina LAG Podralsko z.s., mikroregion Podralsko a Svazek obcí Novoborsko, Peklo, Máchův kraj, Cyklostezka Varhany a Svazek obcí Českokamenicka⁹⁶. LAG Podralsko z.s. je realizátorem projektu MAP (místní akční plán rozvoje vzdělávání) Českolipsko a Novoborsko II, jež je prioritně zaměřen na inkluzivní vzdělávání, a jedním z jeho dílčích cílů je rozvoj sociálních a občanských kompetencí. Tento projekt má podepsané memorandum o spolupráci s Týmem pro mládež, jež je dílčí částí projektu „Na správnou cestu! II“ realizovaným PMS. O jeho aktivitách se práce zmiňuje v dalších kapitolách.

3.2 Obec Česká Lípa

Město Česká Lípa je okresním městem Libereckého kraje. Jedná se o obec s rozšířenou působností. V České Lípě k 31. 12. 2017 žilo 37 405 obyvatel, z toho 6 112 dětí. Počet uchazečů o zaměstnání byl 819 osob, na jedno pracovní místo se hlásilo 1,31 uchazeče o zaměstnání, což byl nejnižší poměr z celého Libereckého kraje. Ekonomických subjektů registrovaných v České Lípě bylo 8 103 z čehož více jak 6 000 s živnostenským oprávněním. Pouze deset subjektů zaměstnávalo více jak 250 zaměstnanců.⁹⁷ Česká Lípa má čtrnáct obecních částí a pod její působnost ORP spadá 41 obcí.⁹⁸ poměrně specifické je, že město nemá zřízený odbor školství. Sekce školství je vedena, pod odborem příspěvkových organizací a cestovního ruchu, se třemi referentkami pro úsek školství. V České Lípě se nalézají 9 základních škol, 4 školy střední, 1 gymnázium, Základní umělecká škola, Dům dětí a mládeže a jeden dětský domov. Na úseku kultury a sportu působí jeden zaměstnanec, do jehož agendy spadá i prevence kriminality města a úkony spojené s ní, nazývaný manažer prevence kriminality.⁹⁹ Další

⁹⁵ [online], [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/mikroregiony-a-mistni-akcni-skupiny.aspx>

⁹⁶ [online], [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: http://www.uur.cz/iMR/iMR_KR_MON.asp

⁹⁷ [online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obce-libereckeho-kraje-2018>

⁹⁸ [online], [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/spravni-obvod/ds-1094/p1=1085>

⁹⁹ [online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/kontakty-odboru/os-1251/p1=31248>

odborníky zřízené městem, které se dotýkají mládeže a prevence jsou Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, odd. OSPOD, zřízen na základě přenesené působnosti, nadřazeným pracovištěm je Odbor sociálních věcí Libereckého kraje. Zde působí i krajský protidrogový koordinátor. Oddělení má 19 úředníků, z čehož jsou 4 kurátorky pro děti a mládež a 13 referentek sociálně právní ochrany. Činnosti odboru jsou v souladu se zákonem o sociálně právní ochraně dětí. Kurátorky pro mládež úzce spolupracují s okresním soudem pro mládež a PMS, dále s Pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP) a střediskem výchovné péče (SVP).¹⁰⁰ Odbor správní, odd. přestupků a řídicích oprávnění má 15 zaměstnanců z toho 9 referentů přestupků. Náplní jejich činnosti je, v přenesené působnosti, vedení agendy dle zákonů: o přestupcích, o provozu na pozemních komunikacích, o střelných zbraních a střelivu, aj.. V působnosti samosprávy vydává právní předpisy města a vede jejich agendu.¹⁰¹

Město je zařazeno v systému prevence kriminality na místní úrovni již od roku 1997, za tu dobu realizovalo více jak 160 projektů. Komise prevence kriminality města Česká Lípa, zřízena Radou města, zpracovala navazující strategický dokument Koncepce prevence kriminality 2017-2020. Ten je primárním dokumentem v oblasti prevence kriminality na území obce a stanovuje priority v dané oblasti. Navazuje na místní úrovni na Strategii prevence kriminality ČR vydanou MV ČR. Vychází z praktických poznatků odborníků působících v oblasti prevence kriminality a z analýzy trestné činnosti, z předchozích zkušeností, sociologických a kriminologických výstupů, evaluace již proběhlých projektů a meziresortní spolupráce. Za hlavní problémy v oblasti kriminality jmenuje zadluženost a nezaměstnanost. Za hlavní rizika považuje přítomnost čtyř sociálně vyloučených lokalit, rozvinutou drogovou scénu, vysoký počet heren, neprostopné sociální bydlení a nízký počet strážníků a policistů. Vytýčené cíle směřují především na děti a mladistvé v oblastech sociálně vyloučených lokalit, s důrazem na eliminaci přítomnosti návykových látek, především drog. Jedním z cílů je i pokračování v projektu „Asistent prevence kriminality“. Institucionální souhrn subjektů zapojených do prevence kriminality v České Lípě je následující: Manažer prevence kriminality, Pracovní skupina prevence kriminality, Protidrogový koordinátor, PMS-

¹⁰⁰ [online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/kontakty-odboru/os-1011/p1=18468>

¹⁰¹ [online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/cinnost-odboru/ds-2375/p1=22684>

projekt Na správnou cestu! II a působnost probačního úředníka pro děti a mladistvé, PČR a městská policie.¹⁰² Obec provozuje nízkoprahový klub Paramisa ve vyloučené lokalitě Dubice- Svojsíkova stezka, kde poskytuje zázemí pro děti ze sociálně slabých rodin.

Česká Lípa každoročně vyhlašuje dotační tituly. Jeden z programů je zaměřen na oblast prevence kriminality. Pro rok 2018 bylo v tomto programu alokováno 250 000 Kč. Prostředky byly přerozdělovány na projekty jednorázové pro fyzické (FO) i právnické osoby (PO) a dlouhodobé pouze pro PO. Podmínka podpory je místní omezení na Českou Lípu. Největší bodové ohodnocení při podávání žádosti bylo přiznáno projektům zaměřeným na děti a mladistvé. Hodnocen byl rovněž soulad se strategickými dokumenty obce. Alokované prostředky byly až do výše 80% uznatelných nákladů projektu.

Městská policie Česká Lípa působí v 15 okrscích a čítá 15 pochůzkových strážníků, 5 pracovníků ve vedení a sekretariátu, a Skupinu prevence a výuky s jednou stálou pracovnící. Ta se věnuje především realizacím spojeným s dopravním hřištěm a preventivním programům pro mateřské a základní školy. Pod městskou policií v současnosti působí čtyři asistenti prevence kriminality, dvě ženy a dva muži. Ze statistiky MP z roku 2015 vyplývá následující: nápad přestupků projednaných v blokovém řízení činil za daný rok 1 335 skutků. Počet přestupků oznámených příslušným orgánům dosáhl počtu 603 skutků. PČR bylo předáno celkem 22 případů, u kterých bylo podezření ze spáchání trestného činu. Přestupky spáchané dětmi byly předány k řešení místně příslušnému OSPOD.¹⁰³

3.3 Obec Nový Bor

Nový Bor leží na severu Českolipského okresu, deset kilometrů od České Lípy. Obec má pět místních částí v pěti katastrálních území. K 31. 12. 2017 zde žilo 11 699 obyvatel,

¹⁰² MĚSTO ČESKÁ LÍPA, Petra DOLEČKOVÁ, Anna HLINČÍKOVÁ, *Koncepce prevence kriminality města česká lípa pro období 2017-2020*, schváleno Radou města, č. usnesení 840/2016 Dne: 12.12.2016. [online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: [http://www.mucl.cz/cinnost-odboru/ds-2375/p1=2268Koncepce prevence kriminality města česká lípa pro období 2017-2020](http://www.mucl.cz/cinnost-odboru/ds-2375/p1=2268Koncepce%20prevence%20kriminality%20m%C4%9Asta%20%C4%9Aesk%C3%A1%20l%C3%ADpa%20pro%20obdob%C3%AD%202017-2020)

¹⁰³ [online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: http://mpcl.cz/assets/File.ashx?id_org=200257&id_dokumenty=1026

z toho 1 701 dětí. Nezaměstnanost tu byla o něco vyšší, než v okresním městě. Na jedno pracovní místo připadalo 2,89 uchazeče. Ekonomických subjektů bylo registrováno 3 142 z čehož se žádný neřadí mezi velké podniky s počtem nad 250 zaměstnanců.¹⁰⁴ Město je známo především sklářskou výrobou s výrazným exportem originálních rukodělných skleněných plastik do zahraničí a též, po boku Kamenického Šenova, kde působí firma Preciosa a.s., vývozem skleněných svítidel na východní trh firmou Lasvit a.s.. V době poslední ekonomické recese bylo území ORP Nový Bor jedním z nejvíce zasažených míst z celého kraje a to především z důvodů úzkého portfolia specializace místních podniků. Vzhledem k výraznému zastoupení romských obyvatel a sociálně vyloučených lokalit spolupracuje město s Agenturou pro sociální začleňování (více dále v textu).

Z hlediska organizační struktury městského úřadu jsou děti a mládež v zájmu především následujících odborů: Správní odbor oddělení přestupků, řeší agendu přestupků proti bezpečnosti silničního provozu, ochranu před alkoholismem a toxikománií, přestupky proti veřejnému pořádku, občanskému soužití, proti majetku, aj. Na tomto oddělení pracují čtyři zaměstnanci. Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, pod něž spadá oddělení SPOD se šesti zaměstnanci, zajišťuje mimo jiné protidrogovou komisi města, výkon funkce protidrogového koordinátora, komisi sociálně-právní ochrany dětí, vytváří koncepční materiály a organizuje program sociální prevence pro děti z ekonomicko-sociálně slabých rodin.¹⁰⁵ Úzce spolupracují s neziskovou organizací Rodina v centru z.ú.. Odbor školství kultury a sportu zaměstnává dva referenční pracovníky na úseku školství. Některé z činností odboru jsou následující: projednávání přestupků na úseku školství a mládeže, zpracovávání požadavků k individuální integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, aj.. V Novém Boru je pět škol základních, jedna střední škola s vyšší odbornou školou a čtyřleté gymnázium.

Městská policie má své působení rozložené do šestimístních okrsků, Rumburských Hrdinů, Hřebenka, Nová Skalice, Střed města a Arnultovice I a II. Strážníci se zaměřují na dodržování občanského soužití a kontrolu veřejného pořádku. Zajišťují dodržování obecně závazných vyhlášek vydaných obcí. K zajišťování výše zmíněného slouží kromě

¹⁰⁴ [online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obce-libereckeho-kraje-2018>

¹⁰⁵ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.novy-bor.cz/napln-cinnosti/d-3147/p1=3212>

dohledu strážníků i kamerový systém města, který je zaměřen na nejrizikovější oblasti obce a působí preventivně před nezákonným jednáním v lokalitě a v případě delikventního jednání umožňuje okamžitou intervenci.¹⁰⁶Plán prevence kriminality města Nový Bor na léta 2016-2020 vychází taktéž ze Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 a 2020. Zabývá se řešení a strategií prevence trestné činnosti a sociálně-patologických jevů se zaměřením na obecnou kriminalitu. Cílem navrhovaných opatření je zvýšení bezpečnosti občanů a eliminování závažné trestné činnosti na území obce. Zavádí program sociální prevence, který cílí na Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi ohrožené sociálním a ekonomickým vyloučením. Soustředí se na děti a mladistvé ohrožené sociálně patologickými jevy a na děti v náhradní rodičovské péči.¹⁰⁷ „Cílem programu je vytvořit systémový přístup k rizikovým skupinám dětí a mládeže na Novoborsku se stávajícím personálním obsazením OSVZ, oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) a finančními možnostmi nabídnout cílovým skupinám optimální preventivní opatření, předcházet kriminálním projevům u dětí a mládeže, pokusit se zmírnění sociální izolace dětí a mládeže z rodin ve vyloučených lokalitách, podpořit osobnostní rozvoj dětí a mládeže, nabídnout volnočasové aktivity, zlepšit sociální vazby, posílit pozitivní myšlení dětí a mládeže, navázat vztah důvěry mezi rodinami, dětmi a sociálními pracovníky a využít této důvěry při pomoci a poradenství v těchto rodinách“¹⁰⁸

Nový Bor na rok 2019 vyhlásil dotační pobídky mimo jiné na podporu volnočasových aktivit a vzdělávání dětí a mládeže, a podporu sociální oblasti. Žádosti zpracovává odbor školství, kultury a sportu. Jsou poskytovány na podporu veřejně prospěšných aktivit realizovaných PO nebo FO působících v katastru města. Žádosti do výše 50 000 Kč schvaluje Rada města, vyšší pak Zastupitelstvo města.¹⁰⁹ Aktivity mohou být jak jednorázového charakteru tak s trváním po celý kalendářní rok. Na podporu volnočasových aktivit je alokováno 200 000 Kč z rozpočtu města a maximální výše

¹⁰⁶ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.novy-bor.cz/kamerovy-system/d-2687/p1=2792>

¹⁰⁷ MĚSTO NOVÝ BOR, *Plán prevence kriminality*, 2016. [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.novy-bor.cz/plan-prevence-kriminality/d-2688>

¹⁰⁸ tamtéž

¹⁰⁹ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.novy-bor.cz/zasady-dotacni-vyzvy/d-2503/p1=2606>

jednotlivé dotace činní 75 000 Kč. Výše dotace může činit maximálně 70% skutečně vynaložených nákladů. Volnočasové aktivity mají být formou prevence sociálně patologických jevů mládeže a mají do aktivit zapojit co nejširší spektrum dětí a mladistvých.¹¹⁰ V programu souvisejícím se sociálními službami je předpokládaná alokace prostředků 2 400 000 Kč, s maximální výší pro jeden subjekt 100 000 Kč. Cílem podporovaných aktivit je prevence sociálního vyloučení a zmírnění následků sociálního vyloučení cílových skupin (např. děti, mládež). Dále činnosti v rámci pověření k sociálně-právní ochraně dětí. Maximální výše podpory opět činí 70% z uznatelných nákladů.

3.4 Působnost Agentury pro sociální začleňování

„Agentura pro sociální začleňování (ASZ) je jedním z odborů Sekce pro lidská práva Úřadu vlády ČR. Je vládním nástrojem na podporu obcí, které řeší problematiku sociálního vyloučení.“¹¹¹ Pomáhá obcím detailně poznat problémy spojené se sociálně vyloučenými lokalitami a zavádět procesy, které vedou k jejich řešení. Spolupracuje mimo obce, také se zástupci místních sdružení, neziskových organizací, školami a policií, se sektorem veřejné státní správy, zaměstnavateli, aj.. Svým působením, mezi zmíněnými subjekty, podporuje spolupráci a součinnost při řešení politiky sociálního začleňování. V současnosti působí v 59 lokalitách napříč republikou. Oblastmi podpory jsou komunitní práce, rodinná politika, bydlení, zaměstnanost, dluhová problematika, vzdělávání a sociální služby. Jednou z oblastí zájmu je i podpora bezpečnosti ve vyloučené lokalitě. „Kriminalita v sociálně vyloučené lokalitě má často svou specifickou podobu. Nejčastěji si ji můžeme představit jako pyramidu, na jejímž vrcholu stojí ti, kteří zneužívají složité životní situace lidí žijících v sociálním vyloučení. Jde o lichváře, drogové dealery, podvodníky, kuplíře. Většina obyvatel sociálně vyloučených lokalit pak bývají oběťmi trestné činnosti těchto osob. Specifikem je, že tato kriminalita je často latentní a zůstává skrytá i před zraky policie.“¹¹² Uzavřenost sociálních skupin a obecná nedůvěra v instituce v těchto lokalitách, si vyžadují specifické nástroje, které mohou

¹¹⁰ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: https://www.novybor.cz/assets/File.ashx?id_org=10715&id_dokumenty=5280

¹¹¹ [online], [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-agenture>

¹¹² [online], [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/bezpecnost>

přispět ke zlepšení situace v daném regionu. Opatření využívají aktivní osoby s vlivem na komunitu, které v lokalitě žijí, jako osoby pro primární komunikaci s místními lidmi. Komunita je tak ochotnější naslouchat a přijímat navrhovaná opatření. Základní přijímaná opatření k realizaci jsou: Zřízení asistenta pro jednání s policií a dalšími úřady, jedná se o sociální terénní službu zaměřenou na prevenci kriminality. Mapují situaci v pro ně dobře známé lokalitě, všímají si nových tendencí a posilují důvěru mezi komunitou a orgány veřejné správy. Jejich činnost upravuje metodika činností asistentů. Dalším opatřením je vytváření platformy pro koordinaci řešení problematiky mezi zástupci problematikou dotčených subjektů. Nebo vytvoření cílených preventivních programů cílících především na děti a mladistvé jako na nejohroženější skupinu.¹¹³ ASZ aktivně pomáhá spolupracujícím subjektům při získávání finančních prostředků z národních dotací, Evropských strukturálních fondů a z fondů EHP a Norska. Na Českolipsku působí v současnosti v lokalitě Nový Bor, v lokalitě Ralsko byla v roce 2016 ukončena. Objem vyloučených lokalit je na Českolipsku poměrně vysoký a bylo by vhodné rozšíření působnosti ASZ do lokality České Lípy, kde jednání opakovaně selhalo, tak do lokalit Dubá nebo Cvikov a obnovení spolupráce v Ralsku.

3.4.1 ASZ v Novém Boru

Působnost ASZ v Novém Boru se datuje od 2016 na základě memoranda o spolupráci z roku 2015. Jedná se o formu spolupráce na bázi lokálního partnerství. V lokalitě působí dvě regionální konzultantky a městem delegovaná manažerka pro spolupráci. Součinnost probíhá v návaznosti na městem zřízené čtyři pracovní skupiny. „*Sociální služby a rodina, Zaměstnanost, Vzdělávání a volný čas, Bydlení. Vytvořila se síť spolupracujících subjektů, kteří společně sestavili Strategický plán sociálního začleňování pro Nový Bor 2017 – 2019 spolu s Místním plánem inkluze.*“¹¹⁴ V současnosti je spolupráce ve fázi tvorby opatření a projektů vycházejících ze strategických dokumentů. Organizace, které se podílejí na lokálním partnerství v Novém Boru, jsou např. DDM Smetanka, Farní charita Česká Lípa, Fokus Česká Lípa, LAG Podralsko MAS/MAP, Most k naději, K- centrum Česká Lípa, Rodina v centru Nový Bor, PMS, VOŠ a SŠ Nový Bor a základní školy zřizované obcí. V rámci spolupráce jsou vytvořeny tyto dokumenty: Strategický

¹¹³ [online], [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/bezpecnost>

¹¹⁴ [online], [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/novy-bor>

plán sociálního začleňování města Nový Bor 2017-2019, Strategický plán sociálního začleňování města Nový Bor 2019-2021, Vstupní analýza města Nový Bor a Místní plány inkluze.¹¹⁵ Do konce roku 2018 se započaly realizovat čtyři projekty. Realizátorem projektu s Rodinou proti dluhům a S rodinou proti vyloučení, je Rodina v centru z.ú., s alokovaným rozpočtem na obě akce téměř 10 000 000 Kč. Projekt, Společně rosteme realizovaný Farní charitou Česká Lípa s rozpočtem téměř 4 000 000 Kč a rozšíření sociálního poradenství v občanské poradně pod hlavičkou Děčko Liberec z.s.¹¹⁶

3.4.2 ASZ a obec Ralsko

Obec Ralsko byla založena roku 1992 na území Bývalého vojenského stejnojmenného újezdu spadá pod ORP Česká Lípa. Prostor byl od roku 1968 až do léta roku 1991 obsazen sovětskými vojsky. K 31.12 2017 žilo v obci 2 105 obyvatel.¹¹⁷ Ralsko je velmi specifické území tvořené sedmi místními částmi, jehož celková rozloha činí přes 17 000 ha. Je obklopeno lesy a jeho infrastrukturní napojení na větší aglomerace je mizivé. Nejbližší obcí s plnou občanskou vybaveností je 4 Km vzdálená Mimoň.¹¹⁸ Dlouhodobě je zde vysoká míra nezaměstnanosti spojenou s vysokou mírou zadluženosti obyvatel.

Z mapy exekucí vyplývá, že v roce 2017 činil podíl dospělých osob v exekuci 22,47%, z nichž více jak 65% mělo více jak tři nařízené exekuce.¹¹⁹ Spolupráce města a ASZ započala roku 2013 formou lokálního partnerství a v roce 2016 po komunálních volbách byla ukončena. Ovšem vyloučené lokality zde přetrvávají a nedořešených nebo nově bobtnajících problémů přibývá. Důraz během spolupráce byl kladen na posílení bezpečnosti ve vyloučených lokalitách Náhlov a Plouznice, kde žije velký podíl cizinců a romských obyvatel. Problematická je dostupnost dětí za vzděláváním a volnočasovými aktivitami. ASZ zavedla během svého působení v lokalitě volnočasové aktivity, sociálně aktivizační služby pro rodiny a nízkoprahové zařízení pro mládež. Posledním společně vytvořeným dokumentem je Strategický plán sociálního začleňování Ralsko pro roky

¹¹⁵ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-novy-bor>

¹¹⁶ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: ASZ, přehled realizovaných projektu- lokalita Nový Bor

¹¹⁷ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: ČSU Pohyb a počet obyvatel v obcích okresu čl

¹¹⁸ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/ralsko>

¹¹⁹ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/ralskhttp://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

2016-2018.¹²⁰ Analýza potřeb cílových skupin určila jako prioritní cíle Prevenci sociálně-patologických jevů, Vzdělávání, volný čas a rodina, Zaměstnávání a dostupné bydlení. V oblasti bezpečí byly pro mládež pořádány besedy k tématice drog, prevence šíření rizikových nález a zřízena pozice 4 asistentů prevence kriminality.

3.5 Lokální neziskové organizace zaměřené na práci s mládeží

Následující řádky jsou představením neziskových organizací působících v okrese Česká Lípa. Náplně práce různých organizací tvoří široké spektrum služeb. Pouze jedna z nich, Maják o.p.s. je zacílena striktně na klientelu mládeže. U ostatních se jedná především o rozsáhlou škálu komplexních služeb, spojených v jeden ucelený systém, který v sekundárním dopadu vede k řešení nebo zmírnění delikventního jednání nejohroženějších skupin dětí a mladistvých. Svými intervencemi pomáhají předcházet problematickým situacím anebo, poskytují podporu při jejich řešení, tak aby nedošlo k jejich eskalaci. Na Českolipsku působí nemnoho lokálních neziskových organizací. Některé ze služeb, které by byly potřebné, zde nejsou k dispozici, viz. probační programy, a klienti musí dojíždět do vzdáleného krajského města nebo se obejít bez nich. Největšími poskytovateli služeb cílících na děti, mladistvé a jejich rodiny jsou Farní charita Česká Lípa, Rodina v Centru z.s., Most k naději, o.s., Maják o.p.s., Advaita z.ú. V Ralsku a v Zákupích působí Oblastní charita Most, provozuje zde dvě nízkoprahová centra (NZDM), v Mimoně intervenuje Lampa, z.s. která rovněž provozuje NZDM pro mládež. Jedná se zejména o tzv. servisní neziskové organizace. Cílem jejich činnosti je poskytování přímých služeb klientům a participaci na řešení veřejných problémů. Jejich přínos leží především na poli prevencí a intervencí, a je nenahraditelný. Mnohdy doplňuje nefunkční a těžko dostupný systém veřejné správy. Klientům nabízí osobní otevřený přístup bez byrokratických překážek. *„Neziskové organizace jsou charakterizovány jako takové organizace, které nevytvářejí zisk k přerozdělení mezi své vlastníky, správce nebo zakladatele. Zisk sice mohou vytvořit, ale musí ho zase vložit zpět do rozvoje organizace a plnění jejího poslání.“*¹²¹ Neziskové organizace v ČR mají jednu

¹²⁰ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/ralsko>

¹²¹ [online], [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <http://www.neziskovky.cz/clanky/511/fakta/>

z následujících forem: Spolky a pobočné spolky, Obecně prospěšné společnosti, Ústavy, Nadace a Nadační fondy, Účelová zařízení církví a evidované právnické osoby. Nejčastěji se setkáváme s tzv zapsanými spolky a obecně prospěšnými společnostmi. Rekodifikace soukromého práva v novém Občanském zákoníku zákon č. 89/2012 Sb., přinesla zrušením zákona č.83/1900 Sb., o sdružování občanů, změnu v podobě zrušení formy Občanských sdružení, ta se transformovala v tzv. zapsané spolky.¹²² Zákon 89/2012 Sb., § 214 říká o zapsaném spolku: „Alespoň tři osoby vedené společným zájmem mohou založit k jeho naplňování spolek jako samosprávný a dobrovolný svazek členů a spolčovat se v něm.“, a §217 „Hlavní činností spolku může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, k jejichž naplňování je spolek založen. Podnikání nebo jiná výdělečná činnost hlavní činností spolku být nemůže. Spolek může vyvíjet též vedlejší hospodářskou činnost spočívající v podnikání nebo jiné výdělečné činnosti, je-li její účel v podpoře hlavní činnosti nebo v hospodárném využití spolkového majetku.“¹²³ Obecně prospěšné společnosti s novým Občanským zákoníkem zrušeny nebyly a jejich činnost upravuje nadále zákon č. 248/1995 Sb, ovšem nové, již není možné zakládat.

3.5.1 Farní charita česká lípa

Farní charita Česká Lípa (FCHČL) je největší neziskovou organizací na Českolipsku. Je samostatnou církevní právnickou osobou a součástí Římskokatolické církve spadající pod Diecézní charitu Litoměřice. Poskytuje široký rozptyl služeb pro pěstounské rodiny a rodiny v krizových situacích. Na předcházení sociálně patologických jevů mládeže míří projektem NZDM Koule. To poskytuje dětem a mladým lidem do 26 let bezpečné zázemí pro trávení volného času, podporu sociálního pracovníka při řešení krizových situacích a prostory pro přípravu do školy, který v jejich domovech ne vždy bývá ideální. Ve spolupráci s dobrovolníky poskytují žákům prvního stupně ZŠ doučování. Pořádají besedy a přednášky pro mládež zaměřené na prevenci sociálně patologických jevů. Dále je v Kouli poskytováno poradenství, doprovod při jednání s institucemi nebo zprostředkování kontaktů vhodných při krizových situacích.¹²⁴ Startér je název sociálně

¹²² [online], [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <http://www.neziskovky.cz/clanky/511/fakta/>

¹²³ § 214 a § 2017 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z [online], [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

¹²⁴ [online], [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.fchcl.cz/nase-sluzby/klub-koule-nizkoprahove-zarizeni-pro-deti-a-mladez>

aktivizační služby pro rodiny s dětmi (SAS). Startér pokrývá svojí působností velkou část Českolipska.¹²⁵ SAS jsou vymezeny zákonem č. 108/2002 Sb., o sociálních službách, §65. Služba je poskytována v přirozeném prostředí rodiny, jejímž cílem je předejít odejmutí dítěte z rodiny skrze posilování rodičovský a sociálních kompetencí. Služba je specifická v navázání důvěrného vztahu sociálního pracovníka a rodiny. Ten běžně spolupracuje formou síťování, s místním OSPOD, Pedagogicko-psychologickou poradnou, školou, střediskem výchovné péče, PMS aj.¹²⁶ V sociální ubytovně provozované FCHČL v Novém Boru, slouží k naplnění dne volnočasovými aktivitami dětem a mladistvým Denní klub.

3.5.2 Rodina v centru z.ú.

Rodina v centru z.ú. se sídlem v Novém Boru a působností v ORP Nový Bor poskytuje téměř komplexní sociální služby pro rodiny s dětmi. Úzce spolupracuje s OSPOD Nový Bor, pro který pořádá případové rodinné konference a tím odlehčuje v práci sociálním kurátorkám. Ve spolupráci s ASZ a obcí realizuje v současnosti několik projektů (viz. níže). Cílem činností této neziskové organizace je předcházet sociálně patologickým jevům v rodinách žijících na Novoborsku, pomáhat jim v nepříznivých životních situacích, podporovat funkčnost rodiny skrze rozvíjení rodičovských kompetencí. Předcházet delikventnímu jednání dětí a mladistvých širokou nabídkou volnočasových a aktivizačních aktivit, dále podpora pěstounských rodin a nyní nově v rámci projektu dluhová poradna. Aktivity směřující na mládež jsou následující: NZDM Vafle, jež je volně dostupný pro mládež a mladé dospělé do 26 let věku. Od roku 2017 je pobočka NZDM nově otevřena dvakrát do týdne ve vyloučené lokalitě v obci Cvikov. SAS Štafетка, předškolní klub pro rodiče a děti, rodinná poradna a mediace. Rodinná poradna nabízí své služby při řešení psychických poruch u dětí, záškoláctví, závislosti u dětí a jejich rodičů, výchovných problémech mládeže vč. přestupků a trestných činů. Při těžkých rozvodech rodičů skrz aplikaci Cochemského praxe, založené n multidisciplinární spolupráci všech subjektů, jež jsou součástí rozvodového řízení,

¹²⁵ [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.fchcl.cz/nase-sluzby/starter/>

¹²⁶ [online], [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi>

aj.¹²⁷ Jedním z výrazných projektů současnosti je projekt S rodinou k inkluzi, který reaguje na současnou inkluzivní politiku MŠMT. Jedná se o „projekt financovaný z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání. Jeho cílem je v průběhu následujících tří let poskytovat dětem a mladistvým ze socioekonomicky znevýhodněného a zároveň kulturně odlišného prostředí komplexní podporu pro předcházení a účinné řešení školního neúspěchu ve školách hlavního vzdělávacího proudu. Na základních a v mateřských školách v Novém Boru budou působit tři poradci pro rodiče, kteří jim budou poskytovat individuální podporu při jednání se vzdělávacími, sociálními a zdravotnickými institucemi.“¹²⁸

3.5.3 Most k naději, z.s.

Cílovou skupinou jsou uživatelé návykových látek, především drogově závislí klienti a jejich rodiny. Těch je mezi mládeží značný počet. Cíle činností vycházejí z koncepce Národní protidrogové politiky. Práce sociálních pracovníků spočívá v přímém navazování kontaktu s cílovými klienty. Těm poskytuje sociální poradenství a pomáhá jim v orientaci v systému sociální péče. V terciální prevenci nabízí výměnu použitých injekčních jehel (za rok 2017 v České Lípě došlo k výměně 2 892 kusů, v terénu Nový Bor k 13 510 kusů a ve Stráži pod Ralskem 98 kusů), poskytování Metadonu jako substituční látky k drogám a testování HIV pozitivitu klientů. Z výroční zprávy z roku 2017 vyplývá, že dlouhodobě nejužívanější látkou na Českolipsku je metamfetamin, tzv. Pervitin a to u 66% klientů. Hojně jsou zastoupeni též uživatelé kanabinoidů a to u 28% klientů. Důvodně lze předpokládat, že počet uživatelů THC je výrazně vyšší, a nejhojněji zastoupen právě u mladistvých.¹²⁹

3.5.4 Maják o.p.s.

Maják o.p.s. je společnost sídlící v Liberci, ale s přesahem své působnosti v nabízených službách po celém Liberecký kraj. „Posláním MAJÁKU je napomáhat při řešení rizikového chování rozšířeného mezi dětmi, mládeží a mladými dospělými, a to jak

¹²⁷ [online], [cit. 2019-0-27]. Dostupné z: <http://www.rodinavcentru.cz/o-nas/>

¹²⁸ [online], [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.rodinavcentru.cz/inkluzi/>

¹²⁹ MOST K NADĚJI, *Výroční zpráva za rok 2017*. 2018 [online], [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.mostknadeji.eu/uploads/atk/vyrocní-zprava-2017.pdf>

*preventivním působením na základních a středních školách, tak při řešení již vzniklých rizikových situací pomocí odpovídajících programů, volnočasových aktivit a sociálních služeb.*¹³⁰ Programy primární prevence na základních a středních školách jsou poskytovány ve formě uceleného souboru služeb, kdy jednotlivé části programu koncepčně přecházejí v další. Koncovými klienty jsou, kromě dětí a mladých lidí, i pedagogičtí pracovníci, rodiče či zákonní zástupci. Hlavními tématy programů jsou prevence rizikového chování v sexuálním životě, drogových závislostí, agrese a šikany, sekt a náboženství, xenofobie a rasismu, a bezpečností na internetu. Cíleně pracují s klimatem třídy rozvojem vzájemné kooperace a koheze kolektivu. V nabídce služeb pro školská zařízení je též selektivní prevence, která již cílí na konkrétní problém a snaží se zamezit jeho eskalaci. Nejčastěji se jedná o problémy spojené s šikanou. Na tuto problematiku navazují jako jediní poskytovatelé v lokalitě, intervenčními službami etopeda ve třídách, kde je šikana již ve fázi třetího až pátého stupně rozvoje.¹³¹ Nabídka indikované primární prevence, jež je zaměřena na jedince, u kterých již došlo k rozvoji rizikového chování, není službou běžně poskytovanou a je třeba říci, že v okrese Česká Lípa se jedná o službu nedostupnou. Maják o.p.s. ji poskytuje v Liberci, což pro klienty střediska PMS v České Lípě není dostupné. (více v kapitole Navrhovaná opatření).

3.5.5 Advaita z.ú.

Zapsaný ústav Advaita sídlí v Liberci a specializuje se na klienty se Syndromem závislosti. Své služby poskytují obyvatelům z celého Libereckého kraje a to nejen v Liberecké centrále, ale také formou ambulantních poraden v devíti městech kraje. V České Lípě se nachází pobočka Poradny pro gambling, která své služby nabízí jednou v týdnu závislým klientům a jejich rodinám. Stejná služba je poskytována taktéž v Novém Boru. Služby jsou k dispozici zdarma klientům od patnácti let věku. Mladším dětem jsou služby poskytovány pouze za doprovodu zákonných zástupců. V rámci služeb poskytuje Advaita z.ú. intervenční pomoc v krizi, jednorázové i dlouhodobé poradenství a terapie, zprostředkování kontaktu s dalšími odborníky a institucemi a pomoc při vyřízení ústavní či ambulantní léčby. Program Terapeutické komunity a doléčovací pobytové programy

¹³⁰ [online], [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.majakops.cz/index.php/o-nas>

¹³¹ [online], [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.majakops.cz/index.php/preventivni-programy>

jsou určeny výhradně dospělým klientům. Další službou, jež nabízí, jsou programy školské primární prevence rizikového chování, ve formách všeobecné, selektivní i indikované prevence. Cílí zejména na střední školy a odborná učiliště, a rovněž na druhý stupeň ZŠ.¹³²

3.6 Tým pro mládež soudního okresu Česká Lípa

Koncepce rozvoje Probace a mediace do roku 2025, jež je strategickým materiálem PMS a jedním z možných podkladů při směřování trestní politiky v ČR, řadí mezi své primární cíle desistenci, tj. odklon pachatele od kriminální kariéry, a to především skrz individuální sociální reintegraci. Jedním z nástrojů tohoto specifického cíle je rozvoj multidisciplinárních Týmů pro mládež a vytvoření dostupných programů a programových center pro pachatele. V roce 2014 byla vytvořena metodika Systému včasné intervence, do které spadají i Týmy pro mládež.¹³³ Týmy pro mládež (TM) fungují v cca 90% soudních okresů ČR, některé v rámci včasného systému intervence, jiné mimo něj. Z 56 % jsou koordinovány pracovníkem PMS, třetinu vede místní OSPOD. Jejich podoba, počet setkání za rok a systém práce je velmi individuální a aktivity nesourodé. Nejčastěji se setkávají dvakrát do roka. Hlavní činnosti bývají zaměřeny na dojednávání účinnějších postupů, preventivní a strategická opatření, sdílení kazuistik a vytváření koncepčních strategií pro danou lokalitu. Organizátoři tuto činnost obvykle vykonávají nad rámec svých povinností a nemohou ji věnovat dostatečnou péči.¹³⁴ K nejen sjednocení praxe TM je vytvořen projekt Na správnou cestu! II. Realizátorem projektu je Probační a mediační služba a je financován prostřednictvím Evropského sociálního fondu z Operačního programu Zaměstnanost objemem 77% z celkové alokované částky a ze státního rozpočtu. Realizace projektu se datuje od 1. 5. 2016 a předpokládané ukončení je k 30. 4. 2020. Za klíčovou aktivitu je považován rozvoj TM v deseti vybraných soudních okresech (od ledna 2019 v jedenácti). Jedná se o lokality Brno-

¹³² [online], [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <https://advaitaliberec.cz/>

¹³³ PMS, *Koncepce probace a mediace do roku 2025*, [online], [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf

¹³⁴ PMS, ŠPEJROVÁ Kamila, 2015, [online], [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/webpm/soubor/tymy-pro-mladez-pptx.aspx>

venkov, Česká Lípa, Jeseník, Náchod, Olomouc, Opava, Pardubice, Plzeň-město, Praha 9, Šumperk, Žďár nad Sázavou. V nich působí nově zavedení koordinátoři TM. Jejich náplní práce je vedení aktivit TM, mapování a vyhodnocování skutečných potřeb dětí a jejich rodin v příslušné lokalitě, příprava navrhovaných opatření, koordinace jednání TM včetně zajištění relevantních hostí, vždy k řešenému tématu. Dále síťování služeb a subjektů v okrese působnosti. Role koordinátora při jednáních TM je zejména facilitační nikoliv odborná. Má dohlížet na naplňování potřeb jednotlivých účastníků i cílů projektu. Tvoří a aktualizuje Analýzu kriminality mládeže pro daný soudní okres a na základě zjištěných informací zpracovává spolu se členy TM strategie k naplnění cíle programu. Ve čtyřech soudních okresech, kde působili koordinátoři již během předchozího projektu, je jejich činnost rozšířena o aktivitu zaměřenou resocializaci mladistvého pachatele a náhradu jím způsobené škody, vytvořením programu zaměstnání mladistvých pachatelů.¹³⁵

V České Lípě se projekt Týmu pro mládež (TM), pod vedením koordinátora, začal realizovat v druhé etapě projektu, od října roku 2016. Již před touto realizací, se někteří jeho členové scházeli neformálně, cca jednou ročně na popud PMS. Středisko PMS proto rádo využilo možnosti zapojit se do projektu Na správnou cestu! II a TM tím více formalizovat. První neoficiální jednání budoucích členů pod vedením koordinátora proběhlo ještě týž rok na podzim. TM začal oficiálně pracovat na základě Souhlasného prohlášení o spolupráci v březnu roku 2017. Do února 2019 bylo uskutečněno celkem 11 setkání TM. Zakládajícími členy/subjekty jsou samospráva města Česká Lípa, Sociální odbor- OSPOD Česká Lípa, Městská policie Česká Lípa, Sociální odbor města Nový Bor- OSPOD, Městská policie Nový Bor, PČR územní odd. Česká Lípa, Středisko PMS Česká Lípa, Statutární město Liberec OSPOD, Soudní okres v České Lípě, Okresní státní zastupitelství, Pedagogicko-psychologická poradna a Středisko výchovné péče. V průběhu času přibyli v roli stálých hostí zástupci ZŠ K.H. Máchy Doksy, ZŠ Šluknovská Česká Lípa, SPŠ Česká Lípa, Dětský domov Dubá- Deštné a zástupce ASZ pro školství.

¹³⁵ PMS, kolektiv autorů, *Metodický a procesní manuál Týmu pro mládež, 2015*

Jednání TM se koná čtyřikrát až pětkrát do roka v rozsahu tří hodin. Není určeno stabilní místo jednání. Ta se realizují vždy na základě individuální dohody u některého ze spolupracujících subjektů, popř. v prostorách organizace, která je členům TM představována. Témata jednání navrhují samy členové TM. Při jejich volbě vycházejí z vlastních pracovních zkušeností a z Analýzy kriminality mládeže soudního okresu Česká Lípa. Reflektují v nich vývoj situace na poli delikvence mládeže ve své gesci působnosti. Nejčastěji navrhovaná témata k projednávání jsou, napříč všemi TM nevyjímaje TM Českolipského okresu, shodná s tématy metodických pokynů vydaných MŠMT, které byly již míněny. Jmenovitě se jedná o záškoláctví, šikanu, kyberšikanu a kyberiminitu. Řešeno bylo i téma dětí s psychiatrickou diagnózou. K tématice bývá obvykle přizván host odborník, který poskytuje členům odpovědi na jejich otázky a téma se skrze následnou diskusi propojuje mezi jednotlivými subjekty, které si tak mohou vzájemně vyjasnit kompetence v dané problematice a nastavit si mezi sebou systém efektivní spolupráce. Kýžené je, aby výsledkem jednání bylo navržené opatření, které by nežádoucí jev mírnilo. Tato opatření mohou mít různorodou formu. Dobrá praxe TM napříč Českou republikou přináší velké množství podmětných nápadů. V obecné rovině se dá hovořit o preventivních opatření směřující především na školská zařízení, žáky i pedagogy a na jejich vzdělávání ve vytyčené oblasti pořádné členy TM. Nejvýraznější realizovaná opatření a výstupy TM v České Lípě byly: Doporučený postup řešení záškoláctví určeno základním školám v ORP Česká Lípa a Nový Bor, skrz informační leták pro cizince v jazyce ruském, mongolském a vietnamském, ve kterém jsou rodiny informovány o povinnostech vzdělávání dětí v ČR a možných dopadech při jejich nedodržívání. Ten byl vytvořen ve spolupráci s Centrem pro podporu integrace cizinců v Libereckém kraji. Výrazným počinem je pravidelné pořádání vzdělávacích seminářů cílících primárně na výchovné poradce a školní metodiky prevence. Tyto semináře jsou výsledkem aktivit tzv. minitymu pro vzdělávání, jež je odštěpen od TM. Na těchto seminářích participuje výše zmíněný LAG Podralsko v rámci projektu MAP Českolipsko a Novoborsko II, pracovní skupina pro sociální a občanské kompetence. Díky této spolupráci je možné zajistit odborné a zajímavé přednášející a uhradit prostory a občerstvení nutné ke konání seminářů. Prezentovanými tématy prozatím byly Mediace a komunikace, Mediace a management pro vedoucí pracovníky školských zařízení, Návykové látky a mládež, Trestná činnost v oblasti mládeže, Děti a závislost

a Diagnostika dětí v dětské psychiatrii. V současnosti je v rámci spolupráce chystána na duben roku 2019 konference s názvem Právo, děti, kriminalita. Další zpracované výstupy jsou v oblasti šikany a kyberkriminality.

Interní průběžná evaluace projektu přináší poznatky o jeho potencialu, silných stránkách ale i nedostacích. Z evaluačního dotazníku je zřejmé, že členové TM jej považují z naprosté většiny za přínosný, a že činnost TM naplňuje jejich očekávání. Z hodnotící zprávy pro TM Česká Lípa vyplývá, že jsou dobře nastaveny aktivity směřující dovnitř tj. přenos informací, spolupráce, hosté a i seznámení se s pracovišti ostatních členů. Rozpory jsou nalézány v otázce, zda činnost TM postihuje vše podstatné v okrese. Pro Českolipsko z této zprávy vyplývá potřeba zaměřit se na odlehlejší regiony okresu a nesoustředit činnost a-priori na Nový Bor a Českou Lípou. Další z důležitých informací je, že TM svojí činností přináší nejkladnější dopad v oblasti toku informací, zasíťování aktérů, rozvoji multidisciplinární spolupráce a v rozvoji preventivních aktivit. Menší dopad má již na snižování kriminality. Z výtek je třeba zmínit, že by bylo vítáno, aby činnosti TM nesměřovaly de facto výhradně do školství, ale rozšířily své působení rovněž na preventivní činnosti směřující na nezletilé oběti trestné činnosti a jejich rodiny.¹³⁶

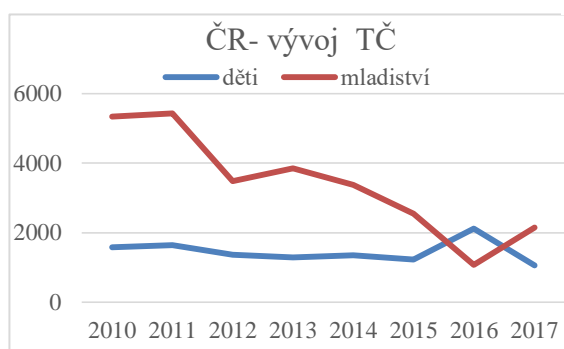
3.7 Vývoj kriminality mládeže v okrese Česká Lípa

Následující řádky jsou věnovány interpretaci dat vztahující se k vývoji trestné činnosti dětí a mladistvých. Validní data za rok 2018 nebyla do data ukončení této práce z většiny institucí zpracována, tudíž jsou použity výstupy do roku 2017 včetně. Jisté zdroje dat, jež nejsou veřejně přístupné, ale autorka textu je má v rámci svého zaměstnání k dispozici, jsou transformovány do písemné podoby bez užití tzv. tvrdých dat a vyřčeny v obecné rovině, tak aby nedošlo k pochybení vůči institucím, jež data poskytly.

¹³⁶ SOCIOFACTOR s.r.o. zpracováno pro PMS, *Průběžná evaluační zpráva*, 2018

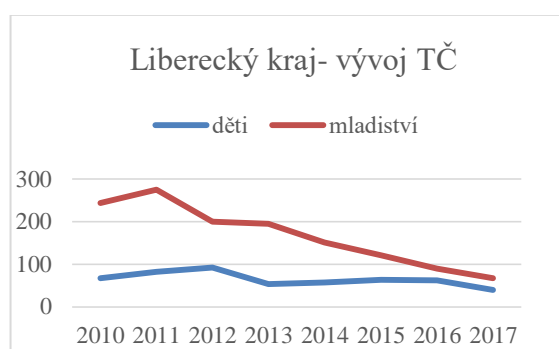
Statistická data vztážená k přestupkům páchaných mladistvými jsou v evidenci jednotlivých obcí. Zdrojem informací je správní odbor Libereckého kraje. Z nich je patrná sestupná tendence páchaných přestupků na Českolipsku, s tím, že ale stále výrazně překračují průměr Libereckého kraje i celé ČR. Nejčastěji se jedná o přestupky proti majetku dle §8 a proti veřejnému pořádku dle § 5 zákona 251/2016 Sb. V okrese Česká Lípa došlo k výraznému poklesu zaznamenaných přestupků mezi roky 2013 až 2017 a to o rovných 50%, v Libereckém kraji byl pokles jen o něco méně výrazný a to o 44 % během období čtyř let.

Graf 2 Vývoj TČ dětí a mladistvých v ČR



Zdroj: MV ČR, PČR statistika kriminality 2

Graf 1 Vývoj TČ dětí a mladistvých v Libereckém kraji



Zdroj: MV ČR, PČR statistika kriminality 1

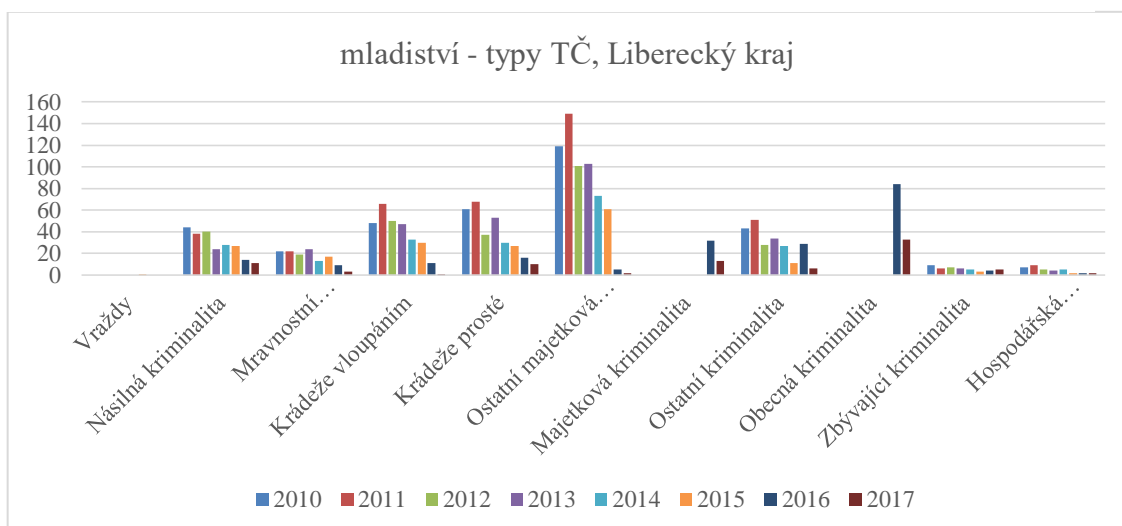
Jako jedno z možných vysvětlení se nabízí, že tento pokles je možné dávat do přímé souvislosti se zlepšením hospodářské kondice regionu. Ze statistických výkazů PČR vyplynuly následující skutečnosti. Z grafu č.1 je zřejmá celorepubliková klesající tendence u kriminality páchané mladistvými. Obdobný vývoj zaznamenává rovněž graf č.2 jež se vztahuje k Libereckému kraji U dětí, jsou v obou případech data jen lehce kolísavá a změny jsou v řádu jednotlivých případů, rozhodně zde nemůžeme, i z důvodů krátkého časového úseku, vyčíst nějaké jednoznačné tendence ve vývoji kriminality dětí. Dle jednotlivých skutků lze obecně říci, že mezi mladistvými ubývá majetkové i násilné TČ. Naopak u dětí je zjevný lehký nárůst majetkové i násilné TČ. Oscilační charakter vykazuje u obou skupin drogová TČ.¹³⁷ O vývoji v České Lípě není možno hovořit na základě tzv. tvrdých dat, ačkoliv jsou autoři textu známé, a to z důvodů jejich interní povahy. Lze však říci, že kopírují výše zmíněné trendy a nedochází zde k žádným výrazným odchylkám od výše popsaných jevů. Co se mění je povaha a místo páchané TČ mezi mládeží. Z veřejného exteriéru se přesouvá do virtuálního světa a kopíruje tak

¹³⁷ [online], [cit. 2019-02-7]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

globální trendy. Mezi roky 2014 a 2015 došlo ke změně metodiky záznamu TČ. Z tohoto důvodu je třeba grafy č. 3 a č. 4, které znázorňují vývoj TČ dle jednotlivých typů, číst s jistým rezervovaným odstupem a vnímat je více ilustrativně.¹³⁸

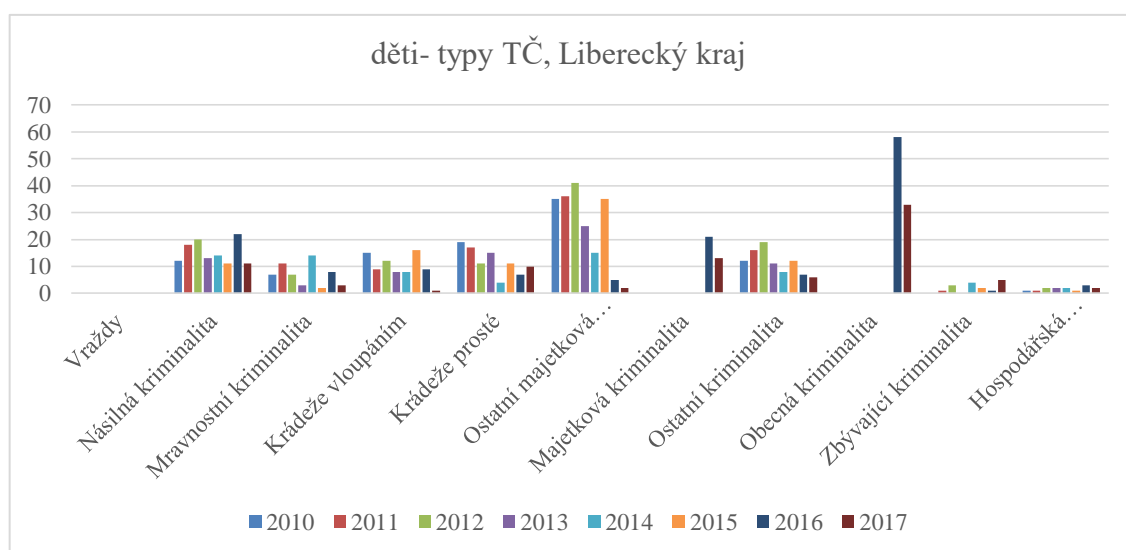
Okresní soudu Česká Lípa v nápadu provinění mladistvých pachatelů zaznamenává sestupný trend. Ve věcech jinak trestných u dětí mladších 15 let je vývoj poměrně stabilní s mírným poklesem v roce 2014. V obecné rovině lze hovořit o poklesu majetkové trestné

Graf 4 vývoj TČ dle způsobu provinění



Zdroj: MV ČR, PČR statistika kriminality, Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Graf 3 vývoj TČ činy jinak trestné



Zdroj: MV ČR, PČR statistika kriminality, Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

¹³⁸ [online], [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

činnosti u obou sledovaných skupin a přelivu k mravnostním deliktům. To může být způsobeno vývojem technologií a jejich snadnou uživatelskou dostupností. Okresní soud a státní zastupitelství v České Lípě již několik let zaznamenávají zvýšený nárůst případů spojených s kyberkriminalitou, u dětí a mladistvých způsobenou často neznalostí práva a právních předpisů. Díky nízkému objemu případů se výkyvy v řádech jednotlivců v procentuálním nárůstu značně projevují, a tak zde nelze hovořit přímo o trendech.

Statistická data PMS vypovídají o klientech, kteří v přípravném řízení dobrovolně spolupracují s PMS. Data informují o množství projednávaných případů TČ spáchané dětmi a to těmi, jež mají zájem o řešení situace, doznají se a chtějí s PMS spolupracovat. Podměty ke spolupráci přicházejí nejčastěji ze strany obviněného, nebo ze strany soudu. U dětí je nejběžnějším podmětem aktivita rodiny dítěte. Vývoj počtu klientů v přípravném řízení má u dětí tendenci rostoucí a u mladistvých kolísavou. Ve vykonávacím řízení je naopak trend v počtu dětí kolísavý a v počtu mladistvých snižující se. Nejčastěji ukládaným opatřením mladistvým klientům PMS středisko Česká Lípa je Trestní opatření obecně prospěšné práce, podmíněčné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem a dohled. Počet klientů v přípravném řízení u obou skupin převyšuje výrazně jejich počet ve vykonávacím řízení.

3.8 Přehled dotačních titulů zaměřených prevenci kriminality mládeže

Dotační programy jsou jedním z možných nástrojů financování preventivních opatření v oblasti rizikového chování mládeže. Zdroje dotací jsou různorodé napříč resorty, kraji i institucemi. Zde jsou předkládány jako možný příklad některé, jež přímo souvisí s lokalitou Českolipska nebo prevencí patologických jevů mládeže. Analýza čerpání těchto dotací by byla jistě na místě, především u čerpání dotací z resortu MV ČR a MŠMT městem Česká Lípa. Je ale zřejmé, že v řešené problematice této práce se jedná především o stručné doplnění informací k ucelenému pohledu, nežli o samostatné nosné téma.

Dotační tituly jsou běžně alokovány prostřednictvím státního rozpočtu, skrze rezortní fondy, státní fondy, nebo územní samosprávné celky a také prostřednictvím mimostátních

zdrojů. „Charakteristickým rysem každé dotace je její povinná účelovost, která musí být dodržena i při jejím čerpání. Na dotaci není právní nárok (podle § 2 RP), nestanoví-li právní předpis jinak. Další vymezení je možné nalézt v předpisech, které upravují oblast účetnictví. Pro nestátní neziskové organizace je zásadní § 27 odst. 7 vyhlášky č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Za dotaci se dle této vyhlášky považují bezúplatná plnění přímo nebo zprostředkovaně poskytnutá podle zvláštních právních předpisů ze státního rozpočtu, státních finančních aktiv, Národního fondu, ze státních fondů, z rozpočtů územních samosprávných celků na stanovený účel. Za dotaci se rovněž považují bezúplatná plnění poskytnutá účetním jednotkám na stanovený účel ze zahraničí z prostředků Evropského společenství nebo z veřejných rozpočtů cizích států a prostředky a granty poskytnuté podle zvláštního právního předpisu.“¹³⁹

MŠMT ČR je jedním z hlavních poskytovatelů dotací projektům mířícím na děti a mladistvé. Zde je třeba upozornit na to, že školská zařízení používají obvykle jako zdroj dotací, tzv. školské šablony, které jsou financovány ze strukturálních fondů, konkrétně z ESF Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání. Pokud jich škola využívá, musí dbát striktně na to, aby se cíl, na který jsou finance čerpány, nekryl s žádostmi o dotace z jiných státních nebo evropských fondů. Tyto šablony jsou hojně využívány, pro jejich snadnou administraci a 100% alokovanou částku. V oblasti působení již zmíněného MAP Českolipsko a Novoborsko II, je i podpora zapojených škol při čerpání finančních prostředků prostřednictvím šablon. Školám je nabízena mentorská pomoc s administrací žádostí a školení. Celková alokace výzvy Šablony II činí 5 800 000 000 Kč. Cíle výzvy navazují na Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020, Koncepti podpory mládeže na období 2014-2020 a Strategii digitálního vzdělávání do roku 2020.¹⁴⁰ Ačkoliv výše zmíněné na první pohled nejeví souvislost s řešenou problematikou kriminality mládeže, při hlubším prozkoumání indikátorů projektu

¹³⁹ MAREK, Vlastimil. *Něco v síti: fejeton, 1997*, [online].1999,[cit. 2018-05-06] <http://svet.namodro.cz>. Dostupné z: [online], [cit. 2019-02-02], <http://www.financnisprava.cz/cs/dane/kraje-a-obce/danove-prijmy-kraju-a-obci/danove-prijmy-rozpocetu-kraju-a-obci-3736>. ISBN 80-860-1357-X.

¹⁴⁰ [online], [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://opvvv.msmt.cz/vyzva/vyzva-c-02-18-065-sablony-pro-ss-a-vos-ii-mrr.htm>

je zřejmé, že finanční čerpání prostředků může cílit ke vzdělávání a školení pedagogů do oblasti primární a sekundární prevence, dále na různé formy integrace znevýhodněných dětí a k financování podpůrných programů k začleňování specifických skupin mládeže, čímž přispívá k omezení možné budoucí segregace těchto dětí. Mimo šablony se nachází výzva na poskytování aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování. *„Účelem poskytované dotace je podpora efektivních aktivit vedoucích ke snižování rizika vzniku rizikového chování ve školním prostředí prostřednictvím navyšování kompetencí dětí, žáků a studentů, dále pak pedagogů a rodičů prostřednictvím smysluplných dlouhodobých aktivit směřujících k budování pozitivní hodnotové orientace a pozitivních životních návyků.“*¹⁴¹

Z dotačních titulů MV ČR je třeba zmínit Program prevence kriminality na místní úrovni. Výše alokace činí 50 000 000 Kč. Oprávněnými žadateli jsou zejména územní samosprávné celky a typy podporovaných aktivit jsou tyto: situační prevence, sociální prevence, snižování míry a závažnosti trestné činnosti atd. Žadatelé musí splňovat cíle Strategie prevence kriminality. Oblasti podpory jsou zacíleny na situační prevenci kriminality, jako je kamerový systém nebo asistenti prevence kriminality.¹⁴² Program prevence sociálně patologických jevů- domácí násilí je zaměřen na prevenci a eliminaci domácího násilí přes práci s násilnými a agresivními osobami skrz realizaci resocializační a terapeutické programy.¹⁴³

Liberecký kraj v rámci programů podpory v oblasti školství a mládež vyhlašuje tyto programy, s formou podpory neúčelových dotací: Program volnočasových aktivit, s alokací 3 100 000 Kč, který má za cíl podpořit aktivity směřující ke kvalitně strávenému volnému času dětí. Podpora mládeže na krajské úrovni 2019, s objemem finančních prostředků ve výši necelých 500 000 Kč, jejíž účel podpory cílí na zapojování dětí a mládeže s omezenými příležitostmi do volnočasových aktivit, podporu zdravého životního stylu a podporu participace dětí na veřejném dění. Program specifické primární

¹⁴¹ [online], [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://opvvv.msmt.cz/vyzva/vyzva-c-02-18-065-sablony-pro-ss-a-vos-ii-mrr.htm>

¹⁴² [online], [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vyhlaseni-programu-prevence-kriminality-na-mistni-urovni-na-rok-2019.aspx>

¹⁴³ [online], [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vyzva-k-podani-zadosti-o-poskytnuti-dotace-v-ramci-programu-prevence-socialne-patologickych-jevu.aspx>

prevence Libereckého kraje nabízí pro rok 2019 dotace do výše 300 000 Kč, s maximální výší podpory 70% způsobilých výdajů, do maximální výše na jeden program 50 000 Kč. Zde je cílem podpora aktivit specifických zaměřených na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování.¹⁴⁴ Formy podpory vycházejí zejména z Koncepce prevence kriminality libereckého kraje na období 2017 až 2021.

Dotační výzvy obce Nový Bor cílí na mládež jsou tyto: Podpora volnočasových aktivit a vzdělávání dětí a mládeže se schváleným rozpočtem podpory programu 200 000 Kč a cílem rozvoje těchto aktivit jako vhodné formy prevence sociálně patologických jevů dětí a mladistvých. A program podpory v sociální oblasti, který mimo jiné má za cíl prevenci sociálního vyloučení a zmírnění jeho dopadů, jedná se např. o činnosti v rámci pověření k sociálně-právní ochraně dětí.¹⁴⁵ Město Česká Lípa skrz dotace z obecního rozpočtu podporuje prevenci kriminality ve výši finančních prostředků 250 000 Kč a to do výše 70 000 Kč na jeden projekt. „*Prostředky lze využít zejména na výdaje projektů spojených s řešením prevence kriminality na místní úrovni, na výdaje specifických projektů, prevence kriminálně rizikových jevů, směřujících k dotváření a zkvalitnění systému prevence kriminality mezi orgány veřejné správy, Policií ČR, městskou policií a nestátními neziskovými organizacemi, a na výdaje spojené s řešením problematiky sociálně patologických jevů.*“¹⁴⁶ V oblasti školství míří podpora do podpory školních i mimoškolních aktivit dětí a mládeže. Podrobnější informace jsou rozepsány v kapitolám věnovaných obcím Novému Boru a České Lípě.

3.9 Probační resocializační programy

Opatření, jež vycházejí ze Systému včasné intervence a jsou faktickými nástroji práce s mládeží, čítají služby sociální pomoci, aktivity středisek výchovné péče a pedagogicko-psychologických poraden a lokální aktivity. Jedním z možných opatření směřujících

¹⁴⁴ [online], [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://dotace.kraj-lbc.cz/skolstvi-a-mladez>

¹⁴⁵ [online], [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <https://www.novy-bor.cz/zasady-dotacni-vyzvy/d-2503/p1=2606>

¹⁴⁶ [online], [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: http://mucl.cz/assets/File.ashx?id_org=2138&id_dokumenty=27687

k zamezení recidivity mládeže je taktéž zavádění probačních resocializačních programů, jako účinných prostředků k předcházení delikventního jednání mládeže a vymanění se z vadných vzorců chování v čase budoucím. Koncepce PMS říká, že *jedním ze specifických cílů je integrace pachatele do života ve společnosti a t o z důvodů, že včlenění do společnosti je pro společnost bezpečnější než ho izolovat a opakovaně trestat.*¹⁴⁷ Cílem programů je nabídnout mladistvému příležitost pro budoucnost a řešit příčiny trestné činnosti skrze analýzu jeho životních zkušeností a aktuálních problémů.¹⁴⁸

Ideální program pro mladistvého vychází z kognitivně-behaviorálního přístupu, který dbá na individuální osobnost jedince a poskytuje možný nácvik zvládání rizikových situací během individuálních sezení i skupinové terapie.¹⁴⁹ Během programu by se měl klient naučit: rozpoznat a uvědomit si že je něco špatně, problém identifikovat, na základě získaných informací rozvíjet nápady vedoucí k řešení problému, formulovat kroky vedoucí k pozitivnímu výsledku, přemýšlet nad důsledky svého budoucího počínání a činit racionální a rozvážená rozhodnutí. Programy mohou být jak ambulantního tak ústavního typu a musí být akreditovány ze strany MSp ČR¹⁵⁰

*„O povinnosti podrobit se probačnímu programu rozhoduje soud pro mládež po podání obžaloby nebo návrhu na potrestání a státní zástupce zpravidla po zahájení trestního stíhání a ve zkráceném řízení po sdělení obvinění. Výchovné opatření lze nejpozději uložit při meritorním rozhodnutí věci, ve vykonávacím řízení je lze pouze změnit.“*¹⁵¹ Probační program je možné mladistvému uložit za splnění následujících předpokladů: program je vhodný k potřebám mladistvého a zájmu společnosti, mladistvý je s obsahem programu seznámen a souhlasí se svou účastí v něm.¹⁵²

¹⁴⁷ PMS, *Koncepce probace a mediace do roku 2025*, s. 14 [online], [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf

¹⁴⁸ ROZUM, Jan. *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 7. ISBN 978-80-7338-114-1. Dostupné z: [online], [cit. 2019-02-05]. <http://www.ok.cz/iksp/docs/389.pdf>

¹⁴⁹ PMS, *koncepce probace a mediace do roku 2025*, s. 16-19 [online], [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf

¹⁵⁰ ROZUM, Jan. *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 33. ISBN 978-80-7338-114-1.

¹⁵¹ tamtéž s. 32

¹⁵² tamtéž s. 33

Zavádění těchto programů do praxe je již dlouhodobě problematické a to z několika důvodů. Naráží především na regionální specifika a nerovnoměrnou působnost neziskových služeb v jednotlivých oblastech, jež tyto programy zajišťují. Dle informací střediska PMS v České Lípě, se ani přes opakované a dlouhodobé apely na různé subjekty, nepodařilo zajistit pro klienty v okrese Česká Lípa tuto službu a to ani ambulantní formou skrze organizaci působící mimo Českolipsko. Pro případné poskytovatele se strasti objevují především v naplněnosti programů, jejich správném nastavení pro cílovou skupinu a zejména v oblasti financování. Podání žádosti o akreditaci je tříkolové, časově náročné, kdy žádající subjekt musí mimo jiné prokázat dostatečné personální zajištění projektu. Finanční dotace pokrývají náklady do maximální výše 70% a jejich přidělování je dle průzkumu Jana Rozuma a kol. nesystematické, nepředvídatelné a se značnými časovými prodlevami. V České Lípě se doposud uskutečnil jediný probační program a to Právo na každý den ve spolupráci PMS a Partner Czech, kdy poskytovatelem služeb byla pobočka Akademie J. A. Komenského v České Lípě. Jednalo se o interaktivní vzdělávací program, který vzdělával mladistvé v oblasti práva a sociálních dovedností.¹⁵³

¹⁵³ ROZUM, Jan. *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 76. ISBN 978-80-7338-114-1.

ZÁVĚR

Práce je souborem vybraných fragmentů problematiky a umožňuje náhled do systému jejího řešení a členění působností jednotlivých organizací v celém širokém rámci. Nepostihla zdaleka vše, co by bylo záhodno a ve vybraných příkladech nezasahuje příliš do hloubky. Samotný rozbor metodických pokynů, doporučení a strategií by z jedné organizace by vydal na samostatnou práci, ale neposkytl by náhled do konceptu celospolečenského. Přínos této bakalářské práce neleží v detailním rozboru, ale v pohledu z pozice tzv. síťáře, tedy toho, kdo mapuje jednotlivé dílčí kousky propleteného obrazce a přináší pohled na věc z dálky, tedy takový, jež z pixelů, které vnímáme v úzkém a blízkém pohledu, poskládá celistvý obraz. Pohled, který se zde čtenáři otevřel, nemusí být nutně uspokojivý. Ba naopak, spíše vyvolává nové dotazy a snad i pocit nedostatečného propojení aktivit a nedotaženosti celorepublikové koncepce při řešení rizikového chování mládeže. Pocit, jako hledět na rozmalované plátno, kdy jsou jednotlivé části tvořeny vždy jiný autorem a ačkoliv všichni znají zadání a vědí, jak by měl námět po zhotovení vypadat, nejsou schopni své rozmalované části prozatím propojit a dát jim jednotný nádech.

Z textu souhrnně vyplývá rozsáhlost problematiky co do hloubky jejich příčiny, které ne vždy jsou zřejmé a jejichž rozklíčování je zásadní pro úspěšné řešení problému, napravení sociálních vazeb a především zamezení dalšího recidivního chování dítěte či mladistvého. Úvodní část přinesla shrnutí napříč problematikou, skrze popis spolupracujících organizací, jejich legislativního ukotvení, metodických doporučení či koncepcí rozvoje pro následující roky. Část zaměřená na okres Česká Lípa si kladla za cíl zmapovat situaci v regionu a to napříč organizacemi, jež v něm působí, bez ohledu na jejich legislativní ukotvení. Zde nabízí stručný, ale ucelený souhrn, jež poskytuje celistvý pohled na strukturu aktivit, které vedou k předcházení nebo řešení patologického chování dětí a mladistvých s přesahem do kriminálního jednání na Českolipsku. Současný vývoj v objemu páchané trestné činnosti dětmi a mladistvými má tendenci klesající, což je bezesporu pozitivní, ovšem dochází ke změně struktury páchaných trestných činů spolu se změnami ve společnosti. Jedním z nejzásadnějších problémů dneška a lze predikovat, že i let následujících, bude nárůst objemu kyberkriminality. Je tedy otázkou jak budou jednotlivé subjekty schopny na tyto změny reagovat pochytit je v rozvoji.

V závěru je možné říci, že aby docházelo k poklesu kriminálního jednání u dětí a mladistvých, je nutná cílená a efektivní prevence. V rámci Českolipska je její dostupnost pro všechny potřebné velmi problematická. Regiόν je značně rozsáhlý a od velkých aglomerací, kde působí větší počet neziskových organizací, jež potřebu preventivních programů pokrývají, značně vzdálený. Tyto aktivity leží v současnosti na bedrech dvou hlavních neziskových organizací a také jednotlivých školách, jak k prevenci přistupují. Již z tohoto důvodu lze velmi pozitivně hodnotit spolupráci organizací zastoupených v Týmu pro mládež a jejich aktivit, které jsou mnohdy nad rámec pracovních povinností jejich účastníků. I díky jejich často nadstandardnímu pracovnímu nasazení je šance, že se situace v řešené problematice bude nadále zlepšovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. ISBN 978-80-7387-703-3.

BENDL, Stanislav. *Školní kázeň v teorii a praxi: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2011, s. 77,78. ISBN 978-80-7387-432-2.

RBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů: příběhy temné duše a nemocné společnosti*. Praha: Grada. Psyché (Grada), 2015. ISBN 978-80-247-5599-1.

DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. Praha: Grada. Psyché (Grada), 2013. ISBN 978-80-247-4371-4.

JANOŠOVÁ, Pavlína, Lenka KOLLEROVÁ, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA a Mária DĚDOVÁ, 2016. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2992-3.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5309-6.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

BARTOŠOVÁ, Hana, *Bezpečnost měst a obcí jako součást jejich řízení a rozvoje: závěry regionální konference osn evropský habitat*, 2016, Praha. Vysoká škola regionálního rozvoje. [online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: http://www.regionálnírozvoj.eu/sites/regionálnírozvoj.eu/files/01_bartosova_bezpecnost_mest_a_obci.pdf

BENDL, Stanislav, *Proměny školy, vzdělávání a výchovy, Pedagogická orientace 2004* [online], [cit. 2019-01-01].

LIGA LIDSKÝCH PŘÁV, *Soudnictví ve věcech dětí mladších patnácti let*, Systémové doporučení Ligy lidských práv č. 10, 2014, s.5 Dostupné z: [online]. [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: [llp.cz/wp-content/uploads/systémové_doporučení_10.pdf](http://lp.cz/wp-content/uploads/systémové_doporučení_10.pdf)

MAREK, Vlastimil. *Něco v síti: fejeton*, 1997, [online]. 1999, [cit. 2018-05-06] <http://svet.namodro.cz>. Dostupné z: [online], [cit. 2019-02-02]. <http://www.financnisprava.cz/cs/dane/kraje-a-obce/danove-prijmy-kraju-a-obci/danove-prijmy-rozpocet-kraju-a-obci-3736>. ISBN 80-860-1357-X.

MĚSTO ČESKÁ LÍPA, Petra Dolečková, Anna Hlinčíková, *Koncepce prevence kriminality města česká lípa pro období 2017-2020*, schválena radou města, č. usnesení 840/2016 Dne: 12.12.2016. [online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/cinnost-odboru/ds-2375/p1=2268> Koncepce prevence kriminality města česká lípa pro období 2017-2020

MĚSTO NOVÝ BOR, *Plán prevence kriminality*, 2016. [online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.novy-bor.cz/plan-prevence-kriminality/d-2688>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY ČR, *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018*, 2013, Praha, s 4. [online], [cit. 2019-02-02]: Dostupné z: [<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt>]

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY ČR, *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže* (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28), [online], [cit. 2019-01-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY ČR, *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních* (č.j. MSMT-21149/2016), In: *.s.1.* [online]. [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny?highlightWords=Metodick%C3%A9+doporu%C4%8Den%C3%AD+pro+prim%C3%A1rn%C3%AD+prevenci+rizikov%C3%A9ho+chov%C3%A1n%C3%AD+%C5%A1kol%C3%A1ch>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY ČR, *Statistické ročenky 2017/2018*. Dostupné z: [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

MINISTERSTVO VNITRA ČR, Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality MV ČR, *Závazné pokyny pro obce – realizátory preventivního projektu MV ČR, Asistent prevence kriminality, II*, 2017. [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: , http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/socialni-oblast/socialni-prevence/prevence-kriminality/zavazne-pokyny-pro-obce-_-realizatory-preventivniho-projektu-ministerstva-vnitra-k-tematu-asistent-prevence-kriminality-98014/

MINISTERSTVO VNITRA ČR, *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020*, [online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

MOST KNADĚJI, *Výroční zpráva za rok 2017*. 2018 [online], [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.mostknadeji.eu/uploads/atk/vyrocní-zprava-2017.pdf>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, Kamila Špejrová, *Týmy pro mládež*, 2015, [online], [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/webpm/soubor/tymy-pro-mladez-pptx.aspx>

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, *Koncepce probace a mediace do roku 2025*, [online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, kolektiv autorů, *Metodický a procesní manuál Týmu pro mládež*, 2015

ROZUM, Jan. *Probační programy pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-114-1. Dostupné z: [online], [cit. 2019-02-05]. <http://www.ok.cz/iksp/docs/389.pdf>

SOCIOFACTOR s.r.o. zpracováno pro Probační a mediační službu, *Průběžná evaluační zpráva*, 2018

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR, *Statistická ročenka 2017*, Lucie Mäsiarová, Dostupné z: [online], [cit. 2019-01-20]. <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-2017.pdf>

Zákon č. 40/2009 Sb., ze dne 8. 1. 2019, *trestní zákon*, ve znění pozdějších předpisů, Sbírka zákonů České republiky, trestní zákoník. Dostupné z [online], [cit. 2019-19-01] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon č. 89/2012 Sb., ze dne 3. 2. 2012, *občanský zákoník*, ve znění pozdějších předpisů, Sbírka zákonů České republiky. Dostupné z [online], [cit. 2019-01-27]: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon č. 109/2002 Sb., *o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z [online], [cit. 2019-01-18]: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

Zákon č. 218/2003 Sb., ze dne 25. 6. 2003, *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů* (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, sbírka zákonů České republiky. Dostupné z: [online], [cit. 2018-12-31] <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

Zákon č. 250/2016 Sb., ze dne 12. 07. 2016, *o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*, ve znění pozdějších předpisů, sbírka zákonů České republiky. Dostupné z: [online], [cit. 2018-12-31]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250>

Zákon č. 553/1991 Sb., ze dne 5. 2. 2002, *o obecní policii*, ve znění pozdějších předpisů, Sbírká zákonů české republiky. Dostupné z: [online], [cit. 2019-01-23]: <http://www.pracepropravniky.cz/zakony/zakon-o-obecni-policii>

[online], [cit. 2018-12-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/charakteristika_okresu_cl,

[online], [cit. 2018-12-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/charakteristika_okresu_clhttps://www.czso.cz/csu/xl/pohyb_obyvatele_ve_mestech_a_obcich 17.

[online], [cit. 2018-12-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/120614_nezamestnanost

[online], [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/historie-a-turistika/ds-1095/p1=1055&archiv=2>

[online], [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: http://www.uur.cz/iMR/iMR_KR_MON.asp

[online], [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/mikroregiony-a-mistni-akcni-skupiny.aspx>

[online], [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>

[online], [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-deti>

[online], [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: http://www.prevencekriminality.cz/evt_file.php?file=171

[online], [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <http://www.attachment.cz/attachment/>

[online], [cit. 2019-01-01]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/55>

[online], [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality.aspx>

[online], [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: <http://www.majakops.cz/index.php/preventivni-programy/programy-pro-zs/tematicke-seminare>

[online], [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: <http://www.majakops.cz/index.php/preventivni-programy/programy-pro-zs/indikovana-primarni-prevence>

[online], [cit. 2019-01-17]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mladistvi-probacni-programy/>

[online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14308>

[online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

[online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3dhttps://www.mvcr.cz/clanek/problematika-socialne-vyloucenych-lokalit.aspx>

[online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

[online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/obvinny/prava-a-postaveni-mladistveho-obvinneho>

[online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/58>

[online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <http://www.reformapsychiatrie.cz/>

[online], [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyslechy-deti-v-trestnim-rizeni.aspx>

[online], [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/obsah/protidrogova-politika_3934_1.html

[online], [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-agenture>

[online], [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/bezpecnost>

[online], [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/novy-bor>

[online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/spravni-obvod/ds-1094/p1=1085>

[online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: http://mpcl.cz/assets/File.ashx?id_org=200257&id_dokumenty=1026

[online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/cinnost-odboru/ds-2375/p1=22684>

[online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/kontakty-odboru/os-1251/p1=31248>

[online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <http://www.mucl.cz/kontakty-odboru/os-1011/p1=18468>

[online], [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obce-libereckeho-kraje-2018>

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: ASZ, přehled realizovaných projektu- lokalita Nový Bor

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: ČSU Pohyb a počet obyvatel v obcích okresu čl

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-novy-bor>

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/ralsko>

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/ralskhttp://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/ralsko>

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/120614_nezamestnanost
17.1 <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/abs/polo>

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.fchcl.cz/nase-sluzby/starter/>

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.novy-bor.cz/napln-cinnosti/d-3147/p1=3212>

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.novy-bor.cz/kamerovy-system/d-2687/p1=2792>

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: <https://www.novy-bor.cz/zasady-dotacni-vyzvy/d-2503/p1=2606>

[online], [cit. 2019-01-26]. Dostupné z: https://www.novy-bor.cz/assets/File.ashx?id_org=10715&id_dokumenty=5280

[online], [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <http://www.neziskovky.cz/clanky/511/fakta/>

[online], [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-rodiny-s-detmi>

[online], [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.fchcl.cz/nase-sluzby/klub-koule-nizkoprahove-zarizeni-pro-deti-a-mladez>

[online], [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.majakops.cz/index.php/o-nas>

[online], [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.majakops.cz/index.php/preventivni-programy>

[online], [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <http://www.rodinavcentru.cz/inkluzi/>

[online], [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <https://advaitaliberec.cz/>

[online], [cit. 2019-02-01]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/psychopaticke-znaky-u-deti-dde-/zahranicni.aspx?c=A150912_080634_zahranicni_pku

[online], [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://dotace.kraj-lbc.cz/skolstvi-a-mladez>

[online], [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://opvvv.msmt.cz/vyzva/vyzva-c-02-18-065-sablony-pro-ss-a-vos-ii-mrr.htm>

[online], [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vyhlaseni-programu-prevence-kriminality-na-mistni-urovni-na-rok-2019.aspx>

[online], [cit. 2019-01-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/metodika-vyberu-pripravy-a-cinnosti-asistentu-prevence-kriminality.aspx>

[online], [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vyzva-k-podani-zadosti-o-poskytnuti-dotace-v-ramci-programu-prevence-socialne-patologickych-jevu.aspx>

[online], [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: http://mucl.cz/assets/File.ashx?id_org=2138&id_dokumenty=27687

[online], [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <https://www.novy-bor.cz/zasady-dotacni-vyzvy/d-2503/p1=2606>

[online], [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: <http://www.rodinavcentru.cz/o-nas/>

SEZNAM ZKRATEK

APK	-	Asistent prevence kriminality
ASZ	-	Agentura pro sociální začleňování
CAN	-	Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě
ČR	-	Česká republika
ESF	-	Evropský sociální fond
EU	-	Evropská unie
FCHČL	-	Farní charita Česká Lípa
FO	-	Fyzická osoba
KÚ	-	Krajský úřad
MAP	-	Místní akční plán rozvoje vzdělávání
MPSV ČR	-	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MSp ČR	-	Ministerstvo spravedlnosti České republiky
MŠ	-	Mateřská škola
MŠMT ČR	-	Ministerstvo školství a tělovýchovy České republiky
MV ČR	-	Ministerstvo vnitra České republiky
MZ ČR	-	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
NZDM	-	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
ORP	-	Obec s rozšířenou působností
OSN	-	Organizace spojených národů

OSPOD	-	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSVZ	-	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví
OÚ	-	Obecní úřad
OÚORR	-	Obecní úřady obcí s rozšířenou působností
UMPOD	-	Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně
PČR	-	Policie České republiky
PMS	-	Probační a mediační služba
PO	-	Právnícká osoba
PPP	-	Pedagogicko-psychologická poradna
SAS	-	Sociálně aktivizační služba
SVP	-	Středisko výchovné péče
SZ	-	Státní zastupitelství
TČ	-	Trestný čin
THC	-	Delta-9-tetrahydrokanabinol
TM	-	Tým pro mládež
ZŠ	-	Základní škola

SEZNAM GRAFŮ

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj TČ dětí a mladistvých v Libereckém kraji	61
Graf 2 Vývoj TČ dětí a mladistvých v ČR	61
Graf 3 vývoj TČ činy jinak trestné	62
Graf 4 vývoj TČ dle způsobu provinění	62

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Anna Jelínková

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Meziresortní řešení kriminality dětí a mladistvých v okrese Česká Lípa

Rok: 2019

Počet stran textu bez příloh: 61

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 8

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 86

Vedoucí práce: JUDr. Aleš Zpěvák, Ph.D.